

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

7^E JAARGANG

WOENSDAG 2 AUGUSTUS 1922

No. 344

INHOUD

	Blz.
DE GELDELIJKE UITKOMSTEN VAN HET STAATSSPOORWEG (S.S.)-BEDRIJF IN INDIË I door <i>S. A. Reitsma</i>	670
De Kleurstofindustrie in en buiten Duitschland door <i>E. J. Tobi</i>	672
De Joint Stock Banks	675
Londensche Correspondentie	676
AANTEKENINGEN:	
's Rijks Munt in 1921	678
De tabakscultuur ter Oostkust van Sumatra	679
De intergeallieerde schulden	680
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	681
MAANDCIJFERS:	
Résumé uit het „Monthly Bulletin of Statistics”	682
Handelsbeweging over de maand Mei 1922	683
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	684—690
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstated.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*Assistent-Redacteur voor het weekblad: *D. J. Wansink.*Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

1 AUGUSTUS 1922.

In het vooruitzicht van de meerdere geldvraag voor de maandswisseling en de storting op het schatkistpapier was de geldmarkt deze week veel minder ruim, zoodat de koersen allen iets aantrokken. De prolongatie-rente noteerde meestal 3½ pCt. en particulier disconto liep op tot 2½ à 3 pCt., terwijl gisteren zelfs het allerfijnste papier niet onder 3½ pCt. te plaatsen was.

In den weekstaat van de Nederlandsche Bank teekent zich, naast de gevolgen van de maandswisseling, duidelijk de invloed af van de stortingen op de staatsleening, welke de vorige week hebben plaats gehad.

De post binnenlandsche wissels verminderde met ruim f 46,1 miljoen. Aangezien echter het bedrag der rechtstreeks bij de Bank geplaatste schatkistpromessen met f 49 miljoen afnam, vertoont de post, voorzover de geldbehoeften van het bedrijfsleven er in tot uitdrukking komen, per saldo een stijging van een kleine f 3 miljoen.

Een veel belangrijker stijging geven de beleeningen te zien. Deze liepen in de afgelopen week met bijna f 16,7 miljoen op. Merkwaardig is het maar verhouding zeer groote aandeel (f 6,6 miljoen), dat de goederenbeleeningen in deze stijging hebben gehad.

De biljettencirculatie nam met f 12,1 miljoen toe. Daar de rekening-courant saldi echter een aanzienlijke daling vertoonden (f 38,6 miljoen), steeg het beschikbaar metaalsaldo ten slotte met ruim f 5,5 miljoen.

* * *

De wisselmarkt stond weder geheel in het teken van de dalende mark. De stemming was reeds direct bij de opening flauw; maar op de laatste dagen der week ging dit over in een paniekachtige daling, waarbij de koers gisteren op ca. 0,38 kwam. Natuurlijk werden hiendoor ook weder de francs medegesleept, die zowel voor Fransche als voor Belgische ca. 2½ à 3 pCt. moesten prijsgeven. Daarentegen waren de overige wissels allen vaster en stegen in overeenstemming met Londen 3 à 4 per mille.

LONDEN, 29 JULI 1922.

Gedurende de afgelopen week heerschte aan de geldmarkt een gemakkelijke stemming en het geringe bedrag, dat de vorige week bij de Bank of England was opgenomen, kon op Maandag zonder moeite worden afgelost.

Hernieuwing van daggeld vond meestal tegen 1½ pCt. plaats, en slechts enkele malen werden ook posten tegen 1¼ pCt. afgesloten. Voor nieuw geld werden op een enkele uitzondering na, geen hogere koersen genoteerd. 7-daags geld bleef op 1½ pCt.

De disconto-markt bleef stil; de disconto's bedroegen:

2-maands bankaccepten	1¼— ¹³ / ₁₆ pCt.
3- " " "	idem.
4- " " "	¹³ / ₁₆ — ¹⁵ / ₁₆ "
6- " " "	2—2½ "
3- " prima handelswissels	2½—3 pCt.
4- " " "	2½—3 "
6- " " "	3—3½ "

DE GELDELIJKE UITKOMSTEN VAN HET STAATSSPOORWEG (S.S.)-BEDRIJF IN INDIË.

I.

De heer S. A. Reitsma, oud-hoofdamtenaar der Indische S.S. te Bandoeng, schrijft ons:

In het nummer van 14 September jl. der Economisch Statistische Berichten komt een artikel voor van de hand van den heer G. P. J. Caspersz, waarin deze Directeur der Semarang Cheribon Stoomtram-Maatschappij een dermate droevig beeld van de geldelijke uitkomsten der S.S. ophangt, dat hij aan het slot zegt:

„Bij de Djambidebatten hebben de voorstanders van „staatsexploitatie zich ter verdediging van hun standpunt o.a. ook beroepen op de uitkomsten van het S.S. „bedrijf. Zouden zij dit thans nog durven doen?”

Wanneer iemand met de autoriteit van den heer Caspersz een dergelijke vraag stelt, dan kan men er zich niet van afmaken met het artikel door te loopen en het naast zich neer te leggen; neen, men dient nauwkeurig het cijfermateriaal te keuren en daarna de daaruit getrokken conclusies te toetsen aan de door eigen onderzoek verkregen inzichten.

De heer Caspersz gaat uit van 2 feiten: 1e. de bedrijfsresultaten der S.S. van de laatste jaren zijn zeer teleurstellend, 2e. de ramingen voor 1921 en 1922 zijn in hooge mate foutief.

De droevige financieele uitkomsten zijn, aldus de heer Caspersz, het gevolg van te laat ingevoerde tariefsverhoogingen. Verbetering in den toestand, wil men voorkomen, dat de S.S. een bron van verlies wordt, dient hoofdzakelijk te worden gezocht in tariefsverhoging, waarmede nog vrij ver kan worden gegaan, zonder dat vrees voor belemmering van het verkeer behoeft te bestaan.

Aldus in beknopt formaat de inhoud van het artikel, dat zoowel door inhoud als door ondertekening zoo bijzonder de aandacht trok.

Beschouwen we eerst de stelling, dat de bedrijfsresultaten der S.S. de laatste jaren zoo bedroevend waren.

Teneinde dit te betoogen, beroept de heer Caspersz zich op de Nota betreffende den toestand van 's Lands financiën, (stuk F. Onderwerp 1 der aan den Volksraad ingediende bescheiden betrekkelijk de Indische begrooting voor 1922), waar op bl. 21 een overzicht van de uitkomsten der bedrijven wordt gegeven. Het op die bladzijde voorkomende staatje wordt door den heer Caspersz gedeeltelijk overgenomen, waarbij echter eenige fouten gemaakt worden. Zoo neemt de heer Caspersz bij de „overschotten” der S.S. in sommige jaren ook die van den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst en van de Landsdrukkerij.

Hoewel slechts 2 cijfers volkomen juist zijn, de fouten soms in de tonnen loopen en de gemaakte vergissing zich ook weer in de in staatje II becijferde winsten en verliezen (in relatief sterkere mate) voortplant, zijn de cijfers niet dermate fout, dat zij het gehele betoog aantasten. Er moest echter op gewezen worden, omdat zonder deze toelichting de staatjes van den heer Caspersz in verband met de officieele gegevens niet te begrijpen zijn.

De heer Caspersz betoogt daarna zeer terecht, dat onder de uitgaven, welke tot bovenstaande „overschotten” leidden, slechts begrepen zijn de algemeene exploitatie-uitgaven, alsmede de kosten voor vernieuwing en van herstel van buitengewone schade, doch dat daaronder niet vallen de kosten voor pensioenen, de rente en de afschrijvingen. Om ma te gaan of winst behaald of verlies geleden is, moeten de overschotten dus met deze bedragen verminderd worden. Aan de hand van globale becijferingen, voorkomende in de Memorie van Antwoord op de Indische Begrooting voor 1921 (Afd. VIII Departement van G.B. 28), komt de heer Caspersz tot niet in de begrooting voorkomende „lasten”, welke maken, dat de volgende resultaten bereikt worden:

	Winst	Verlies
1916	f 3.977.330,—	
1917	„ 3.194.027,—	
1918	„ 1.369.091,—	
1919		f 2.546.149,—
1920		„ 17.973.504,—

Het zijn deze getallen, waaruit de heer Caspersz de conclusie trekt, dat de bedrijfsresultaten der laatste jaren zeer teleurstellend waren. Van het laatste jaar zegt de heer Caspersz, dat als een particulier bedrijf zoo gefinancierd had, het niet aan zijn verplichtingen zou hebben kunnen voldoen en zich failliet zou hebben kunnen verklaren.

Worden de berekeningen, toegepast aan de hand der voorschriften, neergelegd in het Ontwerp der Indische Bedrijvenwet, voorschriften, waarbij o.a. met alle door den heer Caspersz genoemde factoren rekening wordt gehouden, dan komen we, mede gebruik makende van de eind 1921 bekende — dus verbeterde — cijfers over 1920 in ronde getallen tot de volgende winsten en verliezen over het tienjarig tijdvak 1911 tot en met 1920.¹⁾

	Overwinsten:	Tekort voor de rentebetaling van 5 pCt. ²⁾
1911	f 3.750.000,—	
1912	„ 5.000.000,—	
1913	„ 5.600.000,—	
1914	„ 4.800.000,—	
1915	„ 5.100.000,—	
1916	„ 4.400.000,—	
1917	„ 3.100.000,—	
1918		f 3.000.000,—
1919		„ 3.000.000,—
1920		„ 15.000.000,—

We zien dus, dat van 1911 tot en met 1917 belangrijke overwinsten gemaakt werden, dat in 1918 en 1919 de rente ad. 5 pCt. berekend over het geheele aanlegkapitaal, niet geheel opgebracht kon worden, terwijl in 1920, het ongeluksjaar voor de S.S., het tekort het te betalen rentebedrag bedenkelijk naderde. Gelukkig zou in dat jaar een „reservefonds” van circa 9 miljoen gulden aanwezig zijn geweest, waaruit het grootste deel van het tekort had kunnen worden aangezuiverd.

Het is altijd moeilijk om een staatsbedrijf in financieelen zin te vergelijken met een particulier bedrijf. Om de gedachten te bepalen en ruw na te gaan, welke betekenis bovengenoemde cijfers hebben, kunnen we stellen, dat, indien de S.S. een particuliere onderneming ware geweest, waar 1e. niet afgeschreven was geworden (in verband met het bestaan van een vernieuwingsfonds, waarin jaarlijks 1½ pCt. van het kapitaal gestort wordt), 2e. het aandeelenkapitaal zich tot de obligatieschuld zou hebben verhouden als 1:4 en 3e. de obligatieleeningen gemiddeld 4½ pCt. rente, aan de aandeelhouders over 1917 ruim 10 pCt. en over 1918 en 1919 ruim 2 pCt. dividend had kunnen

¹⁾ In de Memorie van Antwoord op de 1e. Aanv. Begr. voor 1922 (Onderw. 1 Afd. VIII stuk 3) wordt naar een tienjarige periode verwezen, zonder dat aangegeven wordt, waarom van de door den heer Caspersz aangegeven wijze van berekening per jaar afgeweken wordt.

Ook in deze beschouwingen werd de berekening over 10 jaren ingevoerd; dit geschiedde om een bepaalde reden en wel, omdat het wezen van een staatsbaan zoo geheel anders is dan dat van een particuliere lijn daar het gemeenschapsbedrijf met lange perioden kan rekenen.

Voor dit rekenen met langere perioden bestaat temeer aanleiding, waar de overschrijdingen der begrotingen in Holland grotendeels het gevolg waren van bestellingen, jaren tevoren geplaatst, doch in verband met den oorlogstoestand niet uitgevoerd.

²⁾ De volgens de ontwerp-bedrijvenwet verlangde rentebetaling wordt berekend over het geheele aanlegkapitaal (ook van pionierlijnen en militaire lijnen) tegen den gemiddelden rentevoet der staatsleeningen d.i. tot 1915 4 pCt. daarna 5 pCt. Zie overigens volgende noot.

nen worden uitgekeerd. Alleen over 1920 zou geen dividend hebben kunnen worden uitgekeerd, terwijl het reservefonds opgeteerd was geworden, teneinde de obligatiehouders tevreden te kunnen stellen.¹⁾

Vragen we ons af hoe het mogelijk is geweest, dat volgens de begrootingsstukken, waarmede de heer Caspersz rekening houdt, de exploitatieuitgaven in 1920 f 68.784.499,— hebben bedragen, terwijl zij geraamd waren op f 36.967.525,—, alzoo meer bedroegen f 31.816.974,—²⁾, dan vinden we de toelichting op bl. 15 van de Memorie van Antwoord (1e. Gewone Zitting 1921 Onderafdeeling VIII st. 19). Uit dat stuk blijkt, dat de duurtetoelag en de uitkeering van een extra-maand salaris ruim f 10.000.000 meer eischten dan oorspronkelijk becijferd was, dat bij de tweede algemeene aanvullingsbegroting 1920 op ruim 2 miljoen gulden gerekend was geworden, dat de uitgaven in Nederland bijna 4 miljoen meer bedroegen, eindelijk, dat 16 miljoen nog stonden uit: 1e. de hogere verrekentprijzen der brandstoffen (f 6.000.000), 2e. de uitgaven in verband met de vervoerstoename (f 5.000.000) en 3e. de hogere prijzen, welke in Indië voor materialen en loonen betaald moesten worden (ongeveer f 5.000.000).

Uit de Memorie van Antwoord op het Afdelingsverslag der begroting voor 1921 volgt, dat bij de S.S. deze geweldige overschrijdingen op de begroting voor 1920 niet tijdig zijn gerealiseerd. Bij de indiening der Memorie van Antwoord in 1920 werd de overschrijding voor 1920 nog maar begroot op 11 miljoen gulden, waarbij nog een belangrijk netto-overschot verwacht kon worden (f 17.397.000). Waren de cijfers dus juist geweest, dan zouden inderdaad geen bijzondere tariefmaatregelen noodig geweest zijn. Ook voor 1921 meende men met de raming te kunnen uitkomen, zoodat opvoering der inkomsten tot dekking van de gewone uitgaven niet noodig geoordeeld werd. Dienaangaande zeide de toenmalige Directeur van G.B., de heer De Kat, in de volksraadvergadering van 28 Juni 1920 (1e. Gew. Zitting 1921 bl. 186):

„Immers zooals reeds in de Memorie van Antwoord is medegedeeld, zullen ook zonder de tariefsverhoging de „hogere bedrijfsuitgaven der S.S., door de te verwachten „stijging der ontvangsten uit toeneming van het verkeer „ruimschoots worden gedekt. Deze verhoging is in verband met de in 1921 te verwachten belangrijke vermeerdering van het in de S.S. gestoken kapitaal (66.5 miljoen) „slechts noodig geacht ter verzekering, dat de intrinsieke „toestand van het bedrijf niet achteruitgaat.”

¹⁾ Bij de becijferingen, welke tot deze conclusiën leidden, is van het volgende uitgegaan:

Als inkomsten van het bedrijf werden gerekend: het saldo der bedrijfsrekening, voorkomende in staat F. (bl. 176) van deel 1 van het laatst verschenen jaarverslag der S.S. (1919), vermeerderd met de vergoeding voor gratis verrichte diensten (P.T.T.) en de rente van het vernieuwingsfonds in het vorige jaar (vóór 1915 berekend ad. 4, daarna ad. 5 pCt.).

Als uitgaven werden genoteerd: de jaarlijksche rente over het aanlegkapitaal (vóór 1915 berekend ad. 4, daarna ad. 5 pCt.), de pensioenbedragen van het pensioengerechtigd exploitatiepersoneel en de stortingen in het „vernieuwingsfonds”. Als storting in het „reservefonds” werd genomen 20 pCt. van de overwinst, d.w.z., nadat 4 pCt. resp. 5 pCt. winst op het totale in de S.S. gestoken kapitaal berekend was; de rente van het saldo in het vorige jaar werd ten bate van het fonds gebracht. De cijfers in het staatsje vermeldende de winsten en verliezen in het 10-jarig tijdvak 1911 tot en met 1920 geven de overwinsten en verliezen aan na aftrek der stortingen in de fondsen en nadat 4 pCt. resp. 5 pCt. over het geheele aanlegkapitaal in rekening is gebracht. Het aanlegkapitaal is verkregen door bij het ten vorigen jare berekende kapitaal de in den loop van het jaar verwerkte bedragen op te tellen, verder 20 pCt. der totale pensioenbijdragen en 4 pCt. (na 1915 5 pCt.) rente van de helft van het in den loop van het jaar verwerkte bedrag.

²⁾ Hieronder zijn ook begrepen de uitgaven voor de automobioldiensten en voor het toezicht op de spoor- en tramwegen.

Dat men in verband met de stijging der in de S.S. gestoken kapitalen naar vermeerdering van inkomsten ging zoeken, was volkomen juist gezien. De rente en afschrijving (vernieuwing) toch namen in vroeger ongekende mate toe. Maar daarnaast stond de stijging der exploitatie-uitgaven in 1920, waarvan de grootte onderschat werd. Temeer bevreedt het, dat voor mogelijke tegenvallers in dat opzicht geen marge werd genomen, waar in de voorstellen van S.S. zijde aan de Regeering om tot tariefsverhoging te komen, wel degelijk gewezen werd op de noodzakelijkheid als gevolg van de verhoogde exploitatie-uitgaven.¹⁾ Daargelaten de vraag of de groote uitgaven in hun vollen omvang vermoed hadden kunnen worden en afgescheiden van het feit, dat het onmogelijk zou geweest zijn om overschrijdingen met ruim 87 pCt. uit vermeerdering van inkomsten in het loopende jaar te dekken, zoo neemt dat niet weg, dat de heer Caspersz niet ten onrechte concludeert, dat de werkelijke verhoudingen in 1920 door den vorigen Directeur van Gouvernementsbedrijven niet tijdig onderkend werden.

Als de heer Caspersz betoogt, dat de bedrijfsuitkomsten der laatste jaren teleurstellend zijn, dan moet zulks, als men de S.S. als een particulier bedrijf beschouwt, voor het jaar 1920 als juist erkend worden. Wat vorige jaren betreft, verschillen we echter van meening. Al kunnen 1918 en 1919 niet tot de vette jaren gerekend worden, bepaald teleurstellend waren de financieele resultaten niet. Men vergete niet, dat over de 10-jarige periode 1911—1920 toch nog altijd over het volle kapitaal een netto-winst gemaakt werd van bijna 5,2 pCt., d.w.z. nadat dus met eene afschrijving van 1½ pCt. en met den totalen pensioenlast rekening was gehouden.

Het tweede bezwaar van den heer Caspersz tegen de Nota betreffende 's Lands financiën behorende bij de Ontwerp-begroting voor 1922, is gelegen in de naar zijne meening veel te lage raming der uitgaven voor 1921 en 1922, waar in de begroting voor 1921 en 1922 resp. f 55.117.900 en f 60.743.900 staan uitgetrokken; de heer Caspersz telt hier den duurtoelag bij op en komt dan tot uitgaven van f 65.117.900 en f 71.743.900, waarvan het eerste bedrag lager is dan de uitgaven over 1920. Dat oordeelt de heer Caspersz onmogelijk. Op de abnormaal hoge uitgaven van het ongunstige jaar 1920 met al zijn tegenvallers wil hij 20 (à 30) pCt. zetten, aldus komende tot een uitgave van f 82.000.000. Door hierbij 10 pCt. op te tellen, krijgt men voor 1922 een raming van f 90.000.000 aan exploitatiekosten. Hoe de heer Caspersz echter aan f 99.000.000 komt, is niet heel duidelijk; hier is blijkbaar een rekenfout van 9 miljoen ingeslopen.

De volgens meergenoemden staat F. geraamde overschotten der S.S. voor 1921 en 1922 resp. f 25.832.100 en f 48.316.100 bedragende, zijn in verband met de duurtetoelagen en een geraamde vermeerdering van inkomsten — gevolg o.a. van de hogere tarieven — in de begroting voor 1922 (Afd. VIII stuk 16 bl. 105) teruggebracht tot f 25.000.000 en f 36.000.000. Bij een verwachte stijging der inkomsten met ruim f 9.000.000, komt de heer Caspersz dan voor 1921 tot een overschot van f 8.000.000. Aan de hand van cijfers, door den heer De Kat verstrekt in de Memorie van Antwoord bij de begroting voor 1921, welke zouden uitwijzen, dat voor pensioenen, renten enz. f 23.450.000 in rekening is te brengen, zou dan in 1921 met f 15.000.000 verlies gewerkt worden. Het woord „verlies” door den heer Caspersz gebruikt, geeft licht aanleiding tot misverstand. Bedoeld wordt ermede te zeggen, dat men dat bedrag zou tekort komen voor eene uitkeering van de normale rente over het geheele aanlegkapitaal.

De conclusie van den heer Caspersz inzake het overschot en dus ook van de winst (c.q. verlies) over

³⁾ Zie later in den aanhef van het 3e gedeelte van dit opstel.

het jaar 1922 kam buiten beschouwing blijven, aangezien de heer Caspersz, zooals boven reeds werd opgemerkt, hier een rekenfout van f 9.000.000 maakte.

Is het punt, waarvan de heer Caspersz bij zijne berekeningen uitgegaan is, nl. dat de uitgaven in 1921 20 (à 30) pCt. hooger zullen zijn, dan die in het abnormale jaar 1920 wel juist? Uiteraard is zoo'n schatting al heel globaal en kan aan haar zeker geen hogere waarde worden toegekend, dan aan de gespecificeerde raming, voorkomende in de begrotingsstukken, welke, een kleine twee jaar tevoren opgemaakt, altijd, doch vooral in de tegenwoordige onzekere tijden, niet anders dan een algemeene be tekenis kan hebben.

De vooruitzichten voor 1922 komen in een geheel ander licht, wanneer men de cijfers beschouwt, welke de tegenwoordige Directeur van G. B., de heer Roelofsen, in het najaar 1921 aan den Volksraad mededeelde bij de sinds vele jaren gebruikelijke indiening eener suppletoire begrooting.

Nu zijn door die aanvullingsbegrooting voor 1922, welke hier te lande kort na de publicceering in Nederland van het artikel van den heer Caspersz verscheen, en tengevolge van reeds eerder getroffen maatregelen een aantal cijfers voor 1922 grondig gewijzigd. Zoo wordt gerekend op een kapitaalsuitgave voor 1922 van circa f 40.000.000, een bedrag, dat pl.m. 30 pCt. lager is dan aanvankelijk voor 1922 was uitgetrokken.

Ook werden de exploitatiekosten inclusief duurtetoelag nader begroot op pl.m. f 75.000.000 (tegen oorspronkelijk f 60.743.900¹⁾). Dit verschilt echter nog belangrijk van het cijfer door den heer Caspersz aangenomen (f 99 ten rechte f 90.000.000).

Wegens een medio 1921 voor het eerst opgetreden teruggang in den verkeersaanwas moesten de inkomsten lager geraamd worden, nl. op circa f 96.000.000, zoodat nog een overschot te verwachten was van ongeveer f 21.000.000. Uitgesloten is het uit den aard der zaak nooit, dat door verderen teruggang van het spoorwegverkeer, dat zich tot ver in 1921 niet tegenstaande de malaise nog in stijgende lijn had bewegen, de inkomsten in 1922 nog meer zullen verminderen, doch dit kam hier verder buiten beschouwing blijven. Elke raming, welke zóó langen tijd tevoren moet worden opgemaakt, bevat nu eenmaal dergelijke kwade kansen.

Nu zal ik de laatste zijn deze resultaten fraai te noemen, als men de S.S. beschouwt als een object van geldbelegging, of wanneer men in de S.S. een gouvernementsbedrijf wil zien, dat zichzelf onder alle omstandigheden — ook in crisisjaren — jaar voor jaar moet kunnen bedruipen. Nader hoop ik aan te toonen, dat men dezen maatstaf niet mag aanleggen. Het artikel van den heer Caspersz heeft echter de groote waarde, dat het de aandacht op cijfers doet vallen, zooals zij in de oogden van den particulieren exploitant verschijnen en zooals zij ook door een staatsexploitant gekend moeten worden. In het volgende zal echter de aandacht gevestigd worden op eenige feiten, welke bij de beoordeeling der verkregen bedrijfsresultaten niet uit het oog mogen worden verloren.

DE KLEURSTOFINDUSTRIE IN EN BUITEN DUITSCHLAND.

Alhoewel het nog slechts ruim een half jaar geleden is, dat in deze kolommen een artikel van mijn hand over bovenstaand onderwerp verscheen, is er in die korte spanne tijds reeds meerdere teekening gekomen in den loop der gebeurtenissen.

Wanneer wij onzen blik eerst naar *Duitschland* wenden, dan valt het op, dat de onlangs gepubliceerde dividenden van de kleurstoffabrieken over 1921 een

¹⁾ In deze raming was de duurtetoelag ten bedrage van rond f 11.000.000, welke op een ander begrotingsartikel voorkwam, niet begrepen.

belangrijke verhooging te zien geven vergeleken bij het jaar 1920. De Farbwerke vorm. Meister Lucius & Brüning behaalden in 1921 een netto-winst van 175,8 miljoen mark (v.j. 64,54 mill.), waardoor over het van 252 tot 430 miljoen verhoogde kapitaal 30 pCt. dividend kon worden uitgekeerd tegen 20 pCt. over 1920 en 14 pCt. over 1919. De bekende Farbenfabriken vorm. Friedr. Bayer & Co. behaalden een netto-winst van 201,43 (v.j. 102,17) miljoen met een uitkeering van 30 pCt. (v.j. 20 pCt.) de Chemische Fabrik Griesheim-Elektron een dividend van 27 pCt. (v.j. 16 pCt.), de A. G. für Anilin-Fabrikation 30 pCt. (v.j. 20 pCt.). De Badische Anilin & Soda-fabrik had een nettowinst van 168,7 miljoen. Oppervlakkig gezien lijkt het dus alsof de toestand van de Duitse „Interessen-Gemeinschaft" allergeunstigst geworden is, temeer daar verschillende jaarverslagen melding maken van verhoogden export, hetgeen klopt met de sterk achteruitgegane uitvoeren in de andere produceerende landen, vooral in de Vereenigde Staten, zooals wij hieronder zullen zien. Bij nadere beschouwing echter van de gegevens en vooral bij vergelijking met de verslagen over de vóór-oorlogsjaren, valt het op, dat er op dien gunstigen toestand wel iets valt af te dingen, en de jaarverslagen over 1921 maken daarover bijna zonder uitzondering opmerkingen. Een enkel voorbeeld slechts: de winst van de Badische bedroeg in 1913 ruim 10 miljoen goudmark, en men vergelijke dit cijfer met dat over het afgelopen jaar: 186,7 miljoen papiermark, een bedrag dat door de hogere binnenlandsche waarde van de mark weliswaar groter is, dan het door omrekening verkregen cijfer van ongeveer 2½ miljoen goudmark, maar dat dan toch bij de resultaten over 1913 zeer belangrijk ten achter staat, waarbij men dan tevens in het oog moet houden, dat het aandeelenkapitaal, ook in goudmark, sindsdien zeer belangrijk gestegen is.

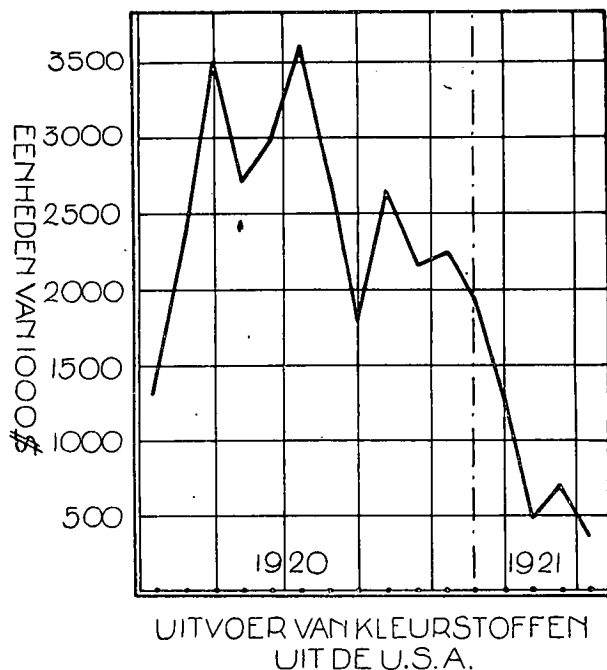
Is het dus in de Duitse kleurstofindustrie niet rooskleurig gesteld, ditzelfde kan, hoewel uit heel andere oorzaken, gezegd worden van die in de *Vereenigde Staten van Noord-Amerika*. Schril steekt tegenover de Duitse jaarverslagen bijv. dat af van de E. I. du Pont de Nemours Co., een der grootste Amerikaansche ondernemingen op dit gebied. Werd in 1920 een netto-winst behaald van \$ 14.563.232, waardoor een dividend van \$ 16,96 per aandeel mogelijk was, de winst over 1921 bedroeg slechts \$ 5.762.417 en het dividend slechts \$ 2,35 per aandeel.

Het is met de Amerikaansche kleurstofindustrie haast sprookjesachtig gegaan. Bij het uitbreken van den oorlog werden er daar te lande practisch geen kleurstoffen vervaardigd. In 1919 was de productie reeds gestegen tot 82,5 miljoen lbs., in 1920 tot bijna 113 miljoen, bij een invoer van slechts bijna 3,5 miljoen. Doch ook vergeleken bij den invoer van vóór den oorlog is de vooruitgang geweldig: reeds in 1917, in 3 jaar tijds dus, was de productie gelijk aan den import uit vredesjaren, en in 1920 reeds meer dan twee maal zoo groot! Zoo werd er in 1914 ingevoerd van de bekende kleurstof indigo bijna 8,5 miljoen lbs., in Amerika zelf werd geen kilo gemaakt. In 1919 bedroeg de productie reeds bijna 8,9 miljoen lbs., in 1920 niet minder dan ruim 18 miljoen!¹⁾

Doch ook hier is het beeld gewijzigd. De kleurstoffabricage is ingewikkeld, en alhoewel de Amerikaansche kwaliteiten over het algemeen niet slecht zijn, is de technische voorsprong van de Duitse industrie zelfs door een energieke ontwikkeling als de Amerikaansche maar niet ineens blijvend in te halen. De enorme uitvoeren in 1919 en vooral in 1920 zijn voornamelijk te danken aan het ontbreken van Duitse concurrentie op de groote export-markten, zooals China, Indië en Japan. Doch niet zoodra verschenen

¹⁾ Deze en verschillende verdere gegevens zijn ontleend aan de laatste officieele cijfers, welke momenteel verkrijgbaar zijn, nl. die uit de „Census of Dyes and Coal-Tar Chemicals", gepubliceerd door de United States Tariff Commission te Washington einde 1921.

weer Deutsche aniline-kleurstoffen, waarschijnlijk door wederuitvoer van de zg. reparation-dyes of de terugslag kwam, en voor zoover gepubliceerd, vertoont de uitvoercijfers over 1921 een enorme vermindering vergeleken bij 1920. De hieronder afgedrukte grafiek geeft dit duidelijk aan.

Waar de Deutsche exporten dus oorzaak waren, dat het overgrote deel van de Amerikaansche kleurstofuitvoeren naar de reeds bovengenoemde landen verloren ging, is het begrijpelijk, dat er onder de Amerikaansche producenten steeds luider stemmen opgingen om protectie, om soortgelijke maatregelen als reeds eerder in Engeland genomen, nl. een licensing-system met absoluut verbod van invoer van in het land zelf vervaardigde producten, daar men anders vreesde weldra in Amerika zelf eveneens met Deutsche kleurstoffen overstromd te worden. De toestand was ruim een half jaar geleden zoo, dat er een voorloopig embargo op alle in te voeren kleurstoffen werd gelegd; terwijl over een tarief-herziening werd beraadslaagd. In het Huis van Afgevaardigden werd een voorstel aangenomen tot het heffen van een invoerrecht van 35 pCt. ad valorem, benevens nog 7 cents per pond, waarbij echter de waarde der in te voeren goederen niet zou worden berekend volgens de factuur, doch volgens het bedrag dat voor concurrerende producten in de U. S. A. wordt berekend: de zg. American valuation. Tegen deze wijze van berekening ontstond een vinnige oppositie, vooral van de zijde van de kleurstof-importeurs en ook van verbruikerszijde, omdat dit ontwerp de deur opende voor allerlei manipulaties en uitbuiting der verbruikers door de Amerikaansche producenten. Deze oppositie bracht het zoover, dat de Senaat een onderzoek gelastte betreffende de beweerdte vertrusting in de Amerikaansche industrie, de zg. dyestuff-lobby, welk onderzoek thans nog in gang is, doch tot heden niets bezwarends aan het licht heeft gebracht. Op verzoek van de andere partij wordt hierin thans ook betrokken een onderzoek naar de invloeden van Duitschen kant, wel een bewijs, dat er van beide zijden om het hardst gewerkt wordt voor een gunstige beslissing. De American valuation schijnt er niet te zullen komen. Bij den Senaat werd een voorstel ingediend om de tarieven te heffen op basis van den groothandelsprijs die de waren in de U. S. A. opbrengen, in stede van op basis van den groothandelsprijs van gelijkwaardige Amerikaansche waren, en de financieele commissie uit den Senaat ging daarmede accoord. Voor zooverre uit de menigte van berichten, welke vaak met elkaar in strijd zijn, valt op te maken, wordt er dan ook dezer dagen bij den Senaat een ontwerp ingediend, waarin met de American valuation

van het Huis van Afgevaardigden is gebroken. De voorgestelde rechten zijn niet gering: tot 50 en 60 pCt. ad valorem, terwijl de President bovendien nog het recht zou krijgen deze rechten nog eens met de helft te verhoogen. Andere berichten spreken er zelfs van, dat de President als uiterste noodmaatregel ook nog de bevoegdheid zou krijgen, toch nog de American valuation te decreeteeren. Hoe dit zij: het betreffende ontwerp komt dezer dagen in den Senaat ter behandeling, en men verwacht algemeen een hardnekkigen en langdurigen strijd. Men mag echter verwachten, met de zoo sterk achteruitgegangene uitvoercijfers en de dalende lijn van de bovenstaande grafiek voor oogen, dat men zal trachten te redden wat er van de zoo grootsch en met zooveel kapitaal opgezette kleurstofindustrie te redden valt. Doch hoe de rechten precies zullen uitvalen waagt wel niemand te voorspellen.

Terwijl men dus met belangstelling de eindeperiode van dezen strijd mag afwachten, is het niet oninteressant den blik nog even te wenden naar andere nieuwe kleurstofproducerende landen, waar dergelijke invoerbelemmeringen reeds in werking zijn, teneinde na te kunnen gaan, hoe de toestand daar thans na de invoering dier maatregelen is.

In Engeland maken de tijdens den oorlog opgerichte fabrieken het nog steeds niet schitterend, niet tegenstaande de hulp van het licensing-system, welk laatste trouwens vrij geregeld aanleiding gaf tot klachten der verbruikers, welke in vele gevallen meenden, dat zij voor minderwaardige inlandsche producten veel te veel moesten betalen. Van belang zijn in dat opzicht eenige mededeelingen, welke door de Scottish-Dyes Ltd., een der Engelsche kleurstoffabrieken, aangaande de Deutsche concurrentie-methoden onlangs werden gepubliceerd. Voor een bepaalde kleurstof was de Deutsche prijs 37/6 per lb., tot een equivalent Engelsch product op de markt werd gebracht tegen ongeveer 21/- per lb. Onmiddellijk daarop daalde de Deutsche prijs zelfs tot 13/-. Dit is weder een voorbeeld van de oude Deutsche politiek: het systematisch onderbieden van de inlandsche producenten, hetzelfde systeem, dat b.v. vóór den oorlog de opkomst van een eigen industrie in Amerika volkomen belet had. Uit dit voorbeeld, dat met vele andere te vermeerderen is, blijkt wel ten duidelijkste, dat beschermende maatregelen tegen een dergelijke concurrentie gebiedend noodzakelijk zijn, wil men althans de eigen industrie „a fair chance" geven.

Juist enkele dagen geleden had de jaarvergadering plaats van de British Dyestuffs Corporation, het groote Engelsche kleurstofconcern, indertijd met staatshulp opgericht, o.a. door deelneming in het kapitaal met £ 1.700.000. De resultaten over het afgelopen jaar waren zeer ongunstig, een netto-verlies van niet minder dan £ 803.356 paraisseert op de balans. Waar de Dyestuffs Import Regulation Act toch werkelijk een zeer effectieve bescherming verleent, schijnt dit slechte resultaat op het eerste gezicht wel heel sterk tegen de Engelsche industrie te pleiten, en het is dan ook de moeite waard de redenen van dit verlies wat nader te bezien. Het verslag geeft de hoofdredenen als volgt aan: veel te groot opgezette uitbreidingsplannen als gevolg van oorlogs-psychose en enorme waardevermindering der voorraden, (er werd hierop niet minder dan £ 1.444.344 afgeschreven) gepaard met onoordeelkundige leiding en sterk verminderden omzet als gevolg van de huidige malaise. Men moet bij de beoordeeling van het kleurstoffen-vraagstuk vooral niet uit het oog verliezen, dat men hier met een zeer bijzondere industrie te doen heeft, welke niet te vergelijken is met andere. Indien men bijv. met dezelfde beschermende maatregelen, welke thans de kleurstoffabricage geniet, een suikerindustrie zou willen scheppen, zou dat ongetwijfeld gelukken, omdat de techniek van die fabricage gemeen goed is. Geheel anders staan de zaken met den besproken tak van nijverheid, getuige het overweldigend aantal patenten op dit gebied, waarbij de tekst der werkwijzen

meestal dan nog zoo is gesteld, dat bij nabootsing van het procédé geheel volgens de aanwijzingen van het patent, bijv. een rendement van 1 pCt. wordt verkregen! Het zal geen betoog behoeven, dat onder deze omstandigheden het werken wel uiterst bezwaarlijk is. En nu heeft de British Dyestuffs Corp. van den beginne af aan een verkeerde weg bewandeld: ter voldoening aan de enorme vraag in Engeland en vlak na den oorlog ook daarbuiten, werd meer op kwantiteit dan op kwaliteit gelet, en de uniformiteit der Engelsche producten, een der eerste vereischten van goede kleurstoffen, liet alles te wenschen. Bovendien werden contracten afgesloten voor tusschenproducten, zonder nauwkeurige specificatie van de eischen, waaraan die producten moesten voldoen, hetgeen natuurlijk op de kwaliteit der eindproducten eveneens hoogst ongunstig werkte. Deze feiten, die in het verslag onomwonden worden erkend, zijn grove fouten van de leiding van het concern, waarin trouwens wegens verschil van opinie nogal eens vaak persoonswijzigingen zijn voorgekomen, en zijn de bevestiging van de niet onaardige woordspeling, welke men mij in textielkringen in Manchester mededeelde, nl. dat „British dyes are like old soldiers, they fade away but never dye (die)“.

Is het, zooals boven aangeduid, toch al een uiterst moeilijk probleem om een onafhankelijke, goede kleurstofindustrie in het leven te roepen, de verkeerde leiding bij het besproken concern heeft die moeilijkheden nog vergroot, en men heeft dan ook getracht op andere wijze uit de impasse te geraken, o.a. door onderhandelingen met de Duitsche kleurstofproducenten, welke blijkbaar bedoeld zijn om in het bezit te geraken van technische details en procédés, doch het verslag is op dit punt nog zeer gereserveerd. Met belangstelling mag worden afgewacht, of de leiding er alsnog op een of andere wijze in slagen zal de onderneming op een gezonde basis te brengen. Gelukt dit in korten tijd, dan kan er onder de vigeerende beschermende wet misschien nog wel iets bereikt worden.

In Frankrijk hebben de dingen een geheel anderen keer genomen, des te meer verrassend bij de huidige Fransche mentaliteit. Ook hier was gedurende en na den oorlog een eigen industrie geschapen: de Compagnie Nationale de Matières Colorantes.

Vooral in indigo werd de productie sterk uitgebreid, doch het program moest technisch worden verbeterd en tot minstens zoovele andere kleurstoffen uitgebreid worden, dat de onderneming op den duur kon rendeeren. Deze uitbreiding nu is op min of meer onverwachte wijze tot stand gekomen, en wel door een belangengemeenschap met de Duitsche concurrentie, de „Interessen-Gemeinschaft“ zelve. Het Duitsche kartel zal de Fransche fabriek in alle opzichten van technische hulp voorzien, o.a. door het verstrekken van fabricage-schema's en door het zenden van chemikers. De Fransche fabriek zal echter de productie van vele der zoo gemaakte kleurstoffen beperken tot het binnenlandsch verbruik en export naar de Fransche koloniën, en een deel van de winst aan de I.-G. afstaan. De Compagnie Nationale bericht met nadruk, dat zij op deze manier volstrekt niet onder den invloed van het Duitsche kartel komt, doch op den duur moet deze overeenkomst aan een zelfstandige Fransche kleurstofindustrie niet bevordelijk zijn. De prikkel tot zelfstandig onderzoek gaat daar nu ontbreken, en de overeenkomst is daarom ook hier geheel en al in de lijn van de Duitsche politiek: „het klein houden van de tegenstanders“.¹⁾

Ook Japan beproefde de jonge eigen industrie te steunen met hooge inkomende rechten, en wel 35 pCt. ad valorem. Doch deze bescherming bleek onvoldoende want zelfs met dit hooge recht bleven de Duitsche kleurstoffen veel goedkoper dan de Japansche. De Staat garandeerde hier tot eind 1926 een dividend

¹⁾ Een dergelijke overeenkomst schijnt met een Italiaansche fabriek te zijn gesloten.

van 8 pCt. op de aandelen van de Nippon Dyestuff Mfg. Corporation, de grootste der nieuwe fabrieken. Over het laatste halfjaar van 1920/1921 (verdere gegevens zijn nog niet bekend) had deze fabriek bij een kapitaal van 8 millioen Yen, een verlies van 676.825 Yen, zoodat de Japansche Staat 996.825 Yen had bij te passen.²⁾

Resumeerende ligt allereerst de conclusie voor de hand, dat werkelijk effectieve bescherming van de sedert den oorlog ontstane nieuwe kleurstoffabrieken alleen kan worden verkregen door het Engelsche systeem, verbod van invoer van in het land zelf vervaardigde kleuren. Inkomende rechten alléén kunnen veel doen, doch zijn niet altijd voldoende. Het probleem is echter niet zoo eenvoudig als het lijkt, en wij willen daartoe tot slot de wereldproductie nog eens nader beschouwen. De waarde hiervan in 1913 werd geschat op £ 20.000.000 tegen £ 120.000.000 voor katoen, £ 250.000.000 voor wol, £ 500.000.000 voor granen, £ 250.000.000 voor gietijzer en £ 60.000.000 voor rubber. In 1913 leverde Duitschland ongeveer 95 pCt. van de productie, thans zijn er andere landen, die in omvang van productie Duitschland naar de kroon steken, terwijl de vraag in omvang is afgenomen. Vóór den oorlog was er ongeveer £ 10.000.000 in de kleurstoffabricage gestoken, welk kapitaal per jaar ongeveer zijn dubbele waarde aan goederen opbracht, thans kan men veilig aannemen, dat minstens £ 40.000.000 in deze branche geïnvesteerd is, terwijl het onder de huidige omstandigheden twijfelachtig is, of er per jaar 50 pCt. van dit bedrag wordt geproduceerd. Want de capaciteit van de kleurstoffabrieken der wereld is vele malen grooter dan in 1914, maar de behoeften zijn niet noemenswaardig gestegen, voortaan zelfs in dezen tijd van malaise een achteruitgang. Indien alle thans bestaande fabrieken met volle kracht zouden werken, zou er een overproductie van minstens 200 pCt. zijn, en het behoeft zeker niet te worden betoogd, dat de productie van elke fabriek afzonderlijk, die dus door deze verhoudingen alle gedwongen zijn minder te produceeren dan de capaciteit, waarop zij zijn ingericht, uiterst oneconomisch is.²⁾ Er bestaan uitmunten geoutilleerde fabrieken van aniline, naphthol en H-zuur (in de kleurstoffabricage veel gebruikt tusschenproducten), die elk voor zich alleen gemakkelijk het geheele wereldverbruik zouden kunnen dekken, en die thans eenvoudig stil liggen. Indien men bedenkt, dat de voor de geheele wereld noodige kleurstoffen gemakkelijk kunnen worden vervaardigd in een fabrieksofcomplex kleiner dan de staalfabrieken van Krupp of van Vickers, en zich dan tevens de geweldige nieuw opgerichte bedrijven voor den geest haalt, dan blijkt het wel duidelijk, in welk een precareren toestand deze branche zich eigenlijk bevindt. Het probleem was gedurende de laatste jaren voor de nieuwe fabrieken allereerst een fabricage-probleem: hoe vervaardigen wij die en die kleurstoffen het best? Thans is de geaardheid van het probleem geheel veranderd en is het van commercieelen aard geworden: hoe verkopen wij onze producten, hoe redden wij het in onze installaties gestoken kapitaal? In dit licht beschouwd, krijgt de kwestie van bescherming een eenigzins ander aspect. Het is een levenskwestie voor de betrokken landen althans voorloopig van de Duitsche concurrentie in het land zelf bevrijd te zijn, niet alleen uit een valuta-oogpunt, maar ook omdat de technische zijde der bedrijven nog lang niet genoeg ontwikkeld is, en in een vervolmaking der producten de eenige kans op lijfsbehoud ligt, nadat de slagboom der bescherming zal zijn weggenomen. Want overal zal de bescherming der nieuwe industrieën slechts van tijdelijken aard zijn, en in dat tijdsverloop moet de betrok-

¹⁾ De laatste berichten melden, dat over het halfjaar, eindigende 1 April 1922, wederom een verlies van bijna 700.000 Yen is geleden.

²⁾ Zoo vermeldt het verslag van de British Dyestuffs Corporation, dat de fabrieken nog niet eens op één vijfde van de capaciteit konden werken.

ken industrie zich zoodanig hebben ontwikkeld, dat zij zich ook daarna kan staande houden. Uit het bovenstaande zal het voldoende duidelijk zijn, dat bij de bestaande, veel te groote wereld-capaciteit een andere uitweg zal moeten worden gevonden. Dat kan op tweeërlei manier gebeuren, en wel ten eerste door zich toe te leggen op het vervaandigen van steeds betere en fijnere kleurstoffen, die de thans in gebruik zijnde overtreffen in licht-echtheid, duurzaamheid, enz., kwaliteitswerk dus. De tweede weg is de fabricage van pharmaceutische en andere artikelen, welke uit dezelfde grondstoffen kunnen worden vervaandigd, met kracht ter hand te nemen. In deze richting ligt nog een onafzienbaar veld open. Zoo is het verband tusschen kleurstoffen en antiseptica zeer nauw en blijkens de jongste publicaties uit de Engelsche kleurstofindustrie werkt men daar te lande reeds in die richting.

De kwestie van bescherming der nieuwe bedrijven is dus thans eigenlijk niet zoozeer de steun om die bedrijven straks op de kleurstofmarkt als concurrerende producenten te doen optreden, daar dit van te voren hopeloos kan worden geacht, dan wel het gelegenheid geven door het reserveeren der eigen markt de loopende kosten te dekken gedurende een periode van technische vervolmaking, waardoor later die bedrijven toch nog hun rente kunnen opbrengen, zij het ook in andere richting dan oorspronkelijk bedoeld. En zoo is in laatste instantie het probleem toch weer herleid tot een *technisch* probleem, en wordt het ook hier weer bevestigd, dat in vele gevallen de techniek de basis is van de economie.

E. J. TOBI.

Hilversum, Juni 1922.

DE JOINT STOCK BANKS.

Wanneer men de bedrijfsresultaten en de balanscijfers van de gezamenlijke Engelsche Joint Stock Banks voor de laatste jaren nagaat, dan staat men voor het eigenaardige verschijnsel, dat het werkelijk eenige moeite kost om hierin gegevens te ontdekken, die erop wijzen, dat Engeland evenzeer als welk ander land ook slachtoffer der huidige economische crisis is geworden en speciaal wat de banken aangaat — om de woorden van den heer Walter Leaf, Chairman van de London County Westminster and Parr's Bank, Ltd., aan te halen — gedurende 1921 een jaar „of great anxiety, of diminished profits and considerable losses, at home and abroad” heeft doorgemaakt.

	Aantal Banken	Kapitaal en Reserven	Deposits etc.	Accepten	Balans-totaal	Cash. Money at Call and Sh. Notice	Investments	Wissels en Voorschotten
1913..	43	82	809	62	963	236	121	540
1914..	38	82	896	48	1034	276	146	553
1915..	37	82	993	63	1147	262	311	504
1916..	35	81	1155	69	1316	369	323	543
1917..	34	84	1365	66	1529	428	340	686
1918..	26	93	1583	59	1743	481	347	835
1919..	21	106	1874	131	2138	453	399	1130
1920..	20	128	1962	103	2200	449	369	1263
1921..	20	129	1975	74	2185	439	376	1280

Het eenige cijfer in deze tabel, ¹⁾ welks verloop de ontwikkeling van het conjunctuurverloop gedurende de drie laatste jaren onmiskenbaar afspiegelt, zonder echter voor de positie der banken van overwegend belang te zijn, is dat der accepten. In procenten van het totaal passief uitgedrukt bedroegen deze van 1919—1921: 7.1, 4.7 en 3.4 pCt.; de boom in 1919 en de daarop volgende ineenstorting is hierin duidelijk merkbaar.

Evenwel het feit, dat in bovenstaand overzicht de posten Wissels en Voorschotten tezamen onder een hoofd gebracht zijn, zulks noodgedwongen aangezien

¹⁾ Ontleend aan de Economist (Banking Number) 20 Mei 1922.

een — telkens geringer — aantal banken geen afzonderlijke cijfers publiceerde, maskeert een meer belangrijke aanwijzing, die echter voldoende duidelijk aan het licht gebracht kan worden, indien men de desbetreffende gesplitste cijfers van de „big five” beschouwt. Ten einde vergelijking van den omvang van deze groep met de gezamenlijke Joint Stock Banks te vergemakkelijken, zijn hieraan in onderstaande tabel tevens de balans-totaal toegevoegd.

	Wissels	Voorschotten	Balans-totaal
1919	214	713	1742
1920	282	768	1858
1921	395	678	1810

De beteekenis dezer cijfers ligt niet zoozeer in de versterking der liquiditeitspositie, waaraan zij ongetwijfeld uitdrukking geven, als wel in de omstandigheid, waardoor deze positie in het leven geroepen is, t.w. de onmogelijkheid om voor de mog steeds aangroeiende deposits emplooi te vinden in zoodanige voorschotten, als voldoen aan de hooge eischen wat liquiditeit aangaat, daaraan door de Joint Stock Banks gesteld. Het ligt voor de hand, dat in verband met de stagnatie in het handelsverkeer de aan de discontomarkt aangeboden hoeveelheid bank- en handelswissels deze gaping niet kon opvullen, intengedeel de omvang van het aanbod dezer wissels nam voortdurend af en de eenige uitweg, die zoodoende overbleef was belegging in Treasury Bills. Waar in normaal geval de wisselportefeuilles voor verreweg het grootste gedeelte uit bank- en handelswissels bestaan, bleek thans, dat bij de London County Westminster and Parr's Bank, Ltd. per 31 December 1921 £ 77 miljoen van de wisselportefeuille, in totaal groot £ 101,7 miljoen, uit Treasury Bills bestond.

Wat nu de bedrijfsresultaten aangaat: verliezen, zelfs aanzienlijke verliezen, zijn geleden, wij merken het hiervoor reeds op, doch merkbaar zijn zij niet. In vergelijking met 1920 zijn de bankdividenden over 1921 onveranderd gebleven of zelfs iets verhoogd, gelijk bij een drietal kleinere banken het geval is, terwijl in 1920 dividendverlaging slechts plaats vond bij Barclays Bank, Ltd. en Lloyds Bank Ltd.

Om ons verder tot de big five te bepalen, de netto winst over 1921 van elk dezer geeft weliswaar een vrij wat lager cijfer te zien dan in het jaar daarvoor (totaal £ 11.407.392 in 1921 tegen £ 14.675.346 in 1920) doch hierbij dient in aanmerking te worden genomen, dat de bovenvermelde moodgedwongen belegging in de weinig rendabele Treasury Bills een zoodanig effect had, dat de Chairman van de London County Westminster en Parr's Bank, Ltd. kon verklaren, dat de daaruit voortvloeiende winstderving in grootte overeenkwam met de daling van het nettowinstcijfer zijner bank.

Verder heeft men nog rekening te houden met een inkrimping van de marge tusschen de renten in het actief en passief bedrijf, welke hand in hand ging met de algemeene daling van den rentestand voor kort crediet en waarvan onderstaande tabel een overzicht kan verschaffen. De bankrate is hierbij van beteekenis qua basis voor de voor voorschotten berekende en voor creditsaldi in rekening courant vergoede renten.

	1920	1 = helft 1921	2 = helft 1921
Gem. deposito rate..	4.7 %	4.8 %	3.4 %
„ bank rate	6.7 %	6.8 %	5.4 %
„ part. disconto	6.4 %	6.2 %	4.2 %
(best 3-mnds)			
„ Treas. B. disc. (bij inschr.)		4.6 %	
„ daggeld rente	4.5 %	5.4 %	3.8 %

Aan den anderen kant is echter de daling van den rentestand aan de banken in zooverre ten goede gekomen, dat ditmaal de traditioneele afschrijving op gilt edged securities niet behoefde plaats te vinden.

Verliezen van eenige beteekenis blijken uit de bovenvermelde cijfers derhalve niet, doch hieraan dient terstond te worden toegevoegd, dat de winst- en verliesrekeningen der Engelsche banken buitengewoon onvolledig plegen te zijn en met name voorzieningen tegen eventueele verliezen in haar publicaties geenerlei nadere aanduiding plegen te vinden, dan in een enkel woord van den Chairman in zijn jaarlijksche toespraak tot de aandeelhoudersvergadering. Wat echter wel blijkt, is dat de in de voorafgaande jaren gemaakte — geheime — voorzieningen op zijn minst genomen volkomen toereikend zijn geweest en moge het ook zijn, dat deze geheime reserve politiek een juiste beoordeeling uiterst moeilijk maakt, dit verandert niets aan het feit, dat de banken in Engeland de crisis hebben doorstaan op een wijze, waarop die in geen ander der getroffen landen kunnen bogen.

Wil men echter deze vergelijking maken, dan dient men zich het overigens welbekende feit klaar voor oogen te houden, dat het woord bank in Engeland een instelling aanduidt, die weliswaar een groote overeenstemming, maar toch ook fundamentele verschillen vertoont met de gelijknamige instellingen elders. Men zou het aldus kunnen uitdrukken, dat de Engelsche Joint Stock Banks in vergelijking tot de banken elders in principe minder risico aanvaarden, hetgeen insluit, dat zij afstand doen van de hogere renumeration, die met het loopen van grooter risico gepaard gaat, terwijl aan den anderen kant met het oog op de geringe grootte van het aandeelenkapitaal in vergelijking met het totaal opereerend kapitaal — een verhouding, die in verband met de geringere risico's voldoende veiligheid biedt — in het Engelsche bankbedrijf met een geringere rentabiliteit van het opereerend kapitaal kan worden volstaan.

Een gedeelte van de aldus uitgeschakelde credieten wordt ten slotte weliswaar door de banken gefinancierd en wel door het in disconto nemen der accepten van accepting houses en merchant bankers¹⁾, doch deze laatsten hebben dan het specifieke risico aan de onderliggende transacties verbonden voor hunne rekening genomen. Dat het verscheidenen der laatstgenoemde instellingen gedurende den laatsten tijd heel wat minder gunstig is vergaan, dan den Joint Stock Banks, valt niet in cijfers aan te toonen, maar is toch geenszins een geheim.

Maar een elders belangrijke tak van het credietbedrijf der banken, de voorziening in „long trading credits” en langdurige industrieele bedrijfscredieten, is in Engeland uitermate weinig ontwikkeld en waar het juist deze credieten zijn, die in dezen tijd vaak zoo desastreus gebleken zijn, verklaart dit eenerzijds de zoo gunstige resultaten der Joint Stock Banks en aan den anderen kant tevens de alles behalve gunstige resultaten van de instelling gesticht met het speciale doel in de door de Joint Stock Banks uitgeschakelde credietbehoefte te voorzien, met name de British Trade Corporation. Na in haar balans per 31 December 1921 een verlies te hebben gedeclareerd van £ 193.076, werd in Maart van dit jaar door deze instelling bekend gemaakt, dat teneinde alle noodige afschrijvingen en reserveeringen voor dubieuze vorderingen te kunnen bewerkstelligen, het aandeelenkapitaal van £ 2 miljoen op £ 1 miljoen moest worden teruggebracht, waarbij een nieuw uit te geven preferentkapitaal groot £ 1 miljoen in de plaats van het oude zou treden. In een tijd als deze, dat alom banken niet meer bij machte blijken de in dit bedrijf normale zware engagementen te dragen en drastische reorganisaties aan de orde van den dag zijn, komen uiteraard de schaduwzijden van de verleening van langere en meer riskante credieten scherp naar voren. Maar het moet niet vergeten worden, dat in een tijd van opgaande conjunctuur het ontbreken van de mo-

gelijkheid zulke credieten te kunnen verkrijgen een ernstige drawback voor handel en industrie beteekent en als zoodanig in de voorafgaande jaren in Engeland terdege gevoeld werd.

Gedurende den loop van 1922, waarvoor de maandelijksche opgaven der gemiddelde wekelijksche cijfers van de London Clearing Banks ter beschikking staan, heeft nog een typische wijziging in de positie dezer banken plaats gevonden, welke uit onderstaande tabel, die uitsluitend betrekking heeft op de big five, kan blijken.

	Wissels	Voor-schotten	Invest-ments	Deposits
Balans 31-12-'21	395	678	320	1664
Wekel. Gem. Mei '22	313	667	356	1593

Vooreerst ziet men een daling der deposits, welke echter sedert April wederom iets gestegen zijn. Men heeft hier te doen met de normale beweging in het voorjaar, die in nauw verband staat met de inning der belastingen. Deels om dezelfde reden, doch voornamelijk in verband met de huidige schuldconsolidatie politiek was, ook van regeeringswege het aanbod van Treasury Bills in deze periode geringer en het dientengevolge uiterst lage disconto deed, zooals uit een vergelijking van het verloop der Wissels en Investments blijkt, de banken afzien van verdere belegging in Treasury Bills en haar toevlucht nemen tot kapitaalmarktbelegging, i.e. in gilt edged securities.

In een op 11 Mei tot de Worsted Spinners Federation en de Textile Industries of the West Riding of Yorkshire gehouden toespraak, die in Engeland nog al de aandacht getrokken heeft, meende de heer Reginald MacKenna, Chairman van de London Joint City & Midland Bank, Ltd., in de jongste bewegingen der bankcijfers met betrekking tot voorschotten, internal bills en accepten de allereerste zwakke teekenen van een opleving in den handel te kunnen bespeuren. Evenwel een vergelijking van de inmiddels verschenen cijfers over Mei met die over April onderstreept nog eens 's heeren MacKenna's woorden, dat voornamelijk het tempo van verbetering in den toestand teleurstellend is.

LONDENSCHER CORRESPONDENTIE.

Het embargo op Canadeesch veegaren handschoenen; Grand Trunk Railway; het vraagstuk der werkloosheid gedurende den winter; het reparatievraagstuk; nieuwe moeilijkheden in de vakbeweging; plannen tot verbouwing van de Bank of England; de wet tot beperking der huren.

Onze Londensche correspondent schrijft ons dd. 29 Juli 1922:

This has been an interesting week for the student of fiscal matters. On Monday there took place the debate in the House of Commons on the Canadian cattle embargo. Yesterday there took place a debate on the policy of the Post-Master General in reserving the market for electrical equipment for use in broadcasting wireless news to British firms, whilst the Committee appointed to investigate the claims of the Lancashire spinners has presented its report, which has caused much resentment in textile circles.

The House of Commons being presented with the opportunity for a free vote on the subject of Canadian cattle, voted for the abolition of the embargo. The subject had already become stale, and there was not very much fresh to be said, though some excellent speeches were made, especially by the two members who spoke first on the Protectionist side. We heard rather less about the pledge, and rather more about the real case for the retention of the embargo: the case being that the importation of Canadian store

¹⁾ Of ook b.v. door het verstrekken van geld op korten termijn aan discount houses.

cattle would imperil the purity of British herds, adding another embarrassment to those already facing the British farmer, and would not, as popularity supposed, reduce the price of meat very much. It is to be noted that even sound free-traders, like Lord Crewe, are somewhat alarmed at the effects which the policy of free-importation may have on the farming interest: but it must not be overlooked that even the farming interest is by no means all of one opinion on the subject, breeders being against admission, and graziers for it. The question now is, when will the Government introduce remedial legislation.

As regards fabric gloves, the committee's report eschews any general economic reasonings. The effect of a given duty, it argues, is at all times difficult to follow, and to forecast, and still more so at a time like this. It therefore tries to defend its proposal on the lines of the servant-girl with the illegitimate baby, „it was only a little one". The net effect of the total exclusion of German orders for yarn would be, so far as the making of gloves is concerned the loss of employment for some 550 British operatives. But if the facts are squarely faced, it is very unlikely that any workmen will be thrown out of work. For there is little chance that the Germans will raise the price of their product to the full extent of the duty, and they will continue to buy their material here, because the only alternative sources of supply, France and Switzerland, already impose duties on the German product. In any case, there is always the chance that the British makers will take the place of the German makers, though the Committee seems to have any uneasy sense of the fact that the rise in price will to some extent narrow the market for the finished product.

The cotton interest does not intend to take this matter lying down. A deputation has already visited the Prime Minister from the Liberal section of the Coalition, to try to induce him to allow a free vote on the question, on grounds similar to those which led to Monday's free vote on cattle. In this the deputation was unsuccessful, for the fate of the Coalition lies bound up with the attitude of the Conservatives, and they regard this duty as part of the price for the continuance of the Coalition. But it is quite certain that some of the Coalition Liberals will either vote against the order, or at least abstain and the position of the Lancashire Conservatives is not an easy one.

The Post Master General also denied in yesterday's debate that he was being influenced by general fiscal motives, though his speech rather belied him. He tried to play on the feelings of the House by depicting the danger of relying on foreign material: and said that he refused to allow a depressed industry like the British electrical industry to be deprived of large orders, 80 per cent of the proceeds of which represent wages. If this is not the usual protectionist argument, one does not know what to call it. However, the House supported him, and thus a group of firms are given a monopoly of what promises to be a very important field of work.

Investors in the Grand Trunk Railway have been deprived of their last hope that their shares would prove of value. The Grand Trunk appealed against the decision of the Canadian Board of Arbitrators to the Judicial Committee of the Privy Council, the final Court of Appeal in the Empire. The Company has lost its case. The Court has announced that the appeal must fail, though it has not yet issued the grounds of the judgment. Naturally, the announcement created a sensation in the City, and the market immediately wrote down the value of the classes of shares affected very considerably.

The Cabinet is beginning to be alarmed at the

prospect of continued heavy unemployment during the winter, when there is always a seasonal increase, and has announced that various Cabinet Committees are to be appointed to go into the various questions at stake, especially the continued high price of coal, in spite of the fall in miners' wages. It is a little difficult to see what can be done by these committees but the „Times" suggests that there is scope for an extension of the principle of guaranteeing new capital undertakings by Government, especially development work in the British colonies. But it is fairly generally recognised that what is wanted is a settlement of the European situation. The Chancellor of the Exchequer has denied that he has made any firm offer to France, and this has not helped sentiment in the City. Now that the country has to face the question whether it is prepared to cancel the French debt, it is beginning to be appreciated that it is rather a mouthful to swallow a loss of nearly £600 millions sterling, at the very moment when we have to start paying America £50 millions a year. It is remarkable that this argument should find support in the „Manchester Guardian", whilst the „Times" is calling for this country to save Europe from destruction. In the City, it may as well be stated frankly, the upmost scepticism prevails as to the outcome of the next Conference. The bolder spirits are at last saying, what should have been said, long ago, that we have no chance of getting our money from France in any case: whilst in order to induce the French to cut the indemnity down to a reasonable figure, we shall probably have to waive our claims to Reparations, if not altogether, at least for a considerable time, or alternatively, shall have to cut pensions out of the bill. In any case, there is at best only moderate optimism: the news from Austria, even more than that from Germany, has cast an evil spell on sentiment in those narrow circles where these things are really discussed.

The Labour situation is becoming clouded again. There is a strike in the newspaper offices over a good part of the country, due to the fact that the typographical Association and the Employers are at daggers drawn. The quarrel is a good illustration of the consequences of muddle-headed actions. The employers agreed to withdraw lockout notices, provided that the Association agreed to submit to the findings of the Industrial Court. The Court propounded a settlement, which the Association put to its members, who rejected it. The Ministry of Labour now accuses the Association of bad faith, for putting the agreement to its members at all, after having agreed to abide by the decision of the Court. The Trade Union, on the other hand, said that it was bound by its rules to put agreements to its members, and cannot help itself.

The Engineers are engaged in resisting, as far as they can in their impoverished condition, the demands of the employers for a cut of 16/6 in wages. The men on a ballot have voted the proposal down, but of course they are not in a position to fight, and the employers will no doubt get what they want, at the cost of much ill-will.

A new controversy has broken out over railway-rates: this time over passenger fares. The railways have been successful in getting assessments to local taxation very considerably reduced, and this has roused opponents to demand that the benefit shall be passed on to the public. The railways say that they are prepared to consider reductions in the Autumn, but this is cold comfort to the great mass of the public who of course want cheap fares in August, the great holiday month.

A good deal of interest has been taken this week in the announcement that plans for the rebuilding of the Bank of England are being

considered by the Bank Directorate. There is a healthy sentiment in these things, the generations of the City desire to conserve as much of the old Bank as possible. The plan is to leave the outer walls standing as they now are and to build up from the present foundations, leaving as much unchanged in the interior of the building as possible.

The Government has announced that a Committee will be set up to investigate the Rent Restriction act, and to decide whether new legislation will be necessary. There is no doubt that if the present Act is allowed to come to an automatic end next year, there will be chaos, for some 5 million homes are affected, and landlords would be less than human if they did not try to exploit the situation. On the other hand, there has been a good deal of abuse in connection with the working of the acts by tenants: whilst landlords have been prevented from profiteering, there has been shameless profit-making by sub-tenants, whilst house-agents have acquired a social reputation which it will take them many years to get over. A good deal therefore hangs on the findings of the new Committee.

Rectificatie. In het artikel De Land- en Tuinbouwongevallenwet 1922, door Dr. P. A. van Holthe tot Echten, in ons nummer van 26 Juli 1922 moet op pagina 650 de slotzin der vijfde alinea, eerste kolom, gelezen worden als volgt: De hier bedoelde uitzondering betreft den afkoop eener blijvende rente door uitkeering van 900 maal de uitkeering per dag, in geval de blijvende gedeeltelijke ongeschiktheid tot arbeid tien procent of minder bedraagt, tot het doen van welken afkoop het bestuur der Rijksverzekeringsbank c.q. der erkende bedrijfsvereniging bevoegd is.

AANTEKENINGEN.

's Rijks Munt in 1921. — Het Muntverslag 1921 begint met de mededeeling, dat de buitengewoon sterke opvoering der productie van 's Rijks Munt, welke reeds in de tweede helft van 1920 een aanvang had genomen en die verband hield met de dat jaar ingekomen sterk gestegen aanvragen voor pasmunt, ook over een aanmerkelijk deel van het verslagjaar 1921 voortduurde. De stand der werkzaamheden, voor zoover in het begin van het jaar bekend, moest hiertoe nopen. De vraag of met dezelfde extra-inspanning slechts een deel van 1921 of wel het geheele jaar moest worden doorgewerkt, kon eerst worden beantwoord, zodra iets naders was bekend omtrent de eischen voor de naaste toekomst van den grootsten opdrachtgever van 's Rijks Munt, Nederl.-Indië. De in den voorzomer van 1921 ontvangen opdrachten voor 1922 waren zoo veelomvattend, dat, ook bij een zoo hoog mogelijke opvoering van produktie over 1921 voor gebrek aan werk in 1922 niet behoefde te worden gevreesd. Dit gold te meer, toen in September de vroeger gegeven orders werden verdubbeld. Neemt men voorts in aanmerking, dat een hermunting van het in Nederland en Indië circulerend oude grover zilver tot lager gehalte in de bedoeling ligt dan was er te meer reden, de produktie zoo hoog mogelijk op te voeren. Vandaar, dat de produktie in 1921 steeg tot een omvang, die alle vroegere cijfers overtreft. Dit blijkt uit de op blz. 6 van het Muntverslag voorkomende tabel van het aantal munten, in de laatste 10 jaren vervaardigd.

Jaren	Gouden en zilveren munten	Munten van onedel metaal	Totaal aantal stukken
1912	51.747.860	14.000.000	65.747.860
1913	43.805.464	108.000.000	152.445.464
1914	50.970.036	136.400.000	187.370.036
1915	53.315.000	52.260.000	105.575.000
1916	16.416.997	62.540.000	78.956.997
1917	32.516.892	25.000.000	57.516.892

Jaren	Gouden en zilveren munten	Munten van onedel metaal	Totaal aantal stukken
1918	45.600.000	14.000.000	59.600.000
1919	45.200.000	28.000.000	73.200.000
1920	71.493.389	87.920.000	159.413.389
1921	81.409.001	149.580.000	230.989.001

met een nominale waarde van f 19.547.255,75.

Het gaat om voor de hand liggende redenen niet aan, in het ééne jaar, de muntcapaciteit tot het uiterste op te voeren, als het gevaar dreigt, dat het volgend jaar door gebrek aan opdrachten en werk, personeel zal moeten worden ontslagen. Ceteris paribus neemt dit gevaar toe met de grootte der opdrachten voor een bepaald jaar. De bedrijfsleider moet den eisch van continuïteit van werk zooveel mogelijk tot zijn recht doen komen. Dit klemt te meer, omdat, zooals vanzelf spreekt, aan de uitvoering dier opdrachten inschrijvingen voor leveringen van grondstoffen moeten voorafgaan en al te korte termijnen van levering, in verband met den aard der bewerking, welke dit materiaal tevoren heeft te ondergaan, onvoordeelige resultaten zou opleveren. De eischen eener goede bedrijfsleiding brengen dus mede, dat de uitvoering van dergelijke opdrachten steeds — en dikwijls in niet onbelangrijke mate — na het tijdperk valt, waarvoor men de opdracht had verwacht. En vandaar, dat de goede gang van zaken ernstig wordt verstoord, wanneer plotseling de grondslag van een behoorlijke bedrijfsleiding, d.i. een behoorlijk overzicht over de loopende en de te verwachten behoeften, aan het wankelen wordt gebracht. Dit gebeurde, toen tegen eind December 1921 van het Departement van Koloniën een mededeeling werd ontvangen, dat Indië de opdracht van niet minder dan 112 miljoen stukken uit zilveren en koperen pasmunt bestaande introk, ten gevolge waarvan slechts weinig meer overbleef van hetgeen oorspronkelijk in 1922 zou moeten worden vervaardigd. Niet alleen werden allerlei voorloopig genomen maatregelen daardoor achteraf overbodig, maar de continuïteit van het bedrijf dreigde voor 1922 te worden onderbroken. Reeds herhaaldelijk had de Muntmeester zich beklagd over de ernstige moeilijkheden voor de bedrijfsleiding van de Munt door te geringe stabiliteit in de houding der Indische Regeering en het behoeft dan ook niet te verwonderen, dat het gebeurde in Dec. 1921 de maat deed overloopen en den Muntmeester bracht tot het schrijven van een brief aan de Ministers van Financiën en Koloniën, waarin hij de ontstane moeilijkheden uiteenzet en voorstelt om voortaan ten aanzien van opdrachten uit Ned.-Indië op gelijke wijze te handelen als in zoovele andere takken van industrie geschiedt. In vele branches is het nl. gebruikelijk, dat opdrachten ten opzichte van het tijdvak, waarin de uitvoering wordt gewenscht, tijdig moeten worden gegeven, dat hierbij dan rekening wordt gehouden met hetgeen vermoedelijk voor een daarop volgend tijdvak noodig is, en dat, indien onverhoopt de annuleering van een order wordt gewenscht, dit slechts zal kunnen geschieden nadat is overeengekomen, welke schadevergoeding aan het bedrijf moet worden betaald.

In dit verband stipt Dr. Hoitsema nog even de belangrijke kwestie van een eigen munt voor Nederl.-Indië aan. Deze kwestie leent zich moeilijk tot een uiteenzetting in kort bestek. Wij volstaan daarom met een verwijzing naar de studies van den heer Westerman Holstijn: „Eenige Indische Muntquaesties”. Koloniale Studiën, April 1920, blz. 183 en van den heer H. G. F. van Huls, Controleur Binnenlandsch Bestuur in het Koloniaal Tijdschrift No. 1, 10e jaargang, die zich beiden voorstanders van een eigen Munt voor Indië verklaren en naar de doorwrochte studie ter bestrijding van dit denkbeeld door 's Rijks Muntmeester in een artikel in „De Economist” van 1921, blz. 755 v., getiteld „Een Munt in Nederl.-Indië?”

„Het schijnt, zegt de Muntmeester, dat dit onderwerp ook behoort tot degene waarover de Staatscommissie, welke bij Kon. Besluit van 6 April 1921, No. 19, werd ingesteld om advies uit te brengen over het al of niet wenschelijke eener verbreking van den bestaanden samenhang tusschen de Nederlandsche en Indische muntstelsels en andere vragen, die zich op het gebied van het muntwezen voordoen, hare meening zal doen kennen. Ook over het door mij geopperde denkbeeld om, in plaats van over te gaan tot nieuwe aanmuntingen van rijksdaalders, welke, afgezien van een zeer beperkten gelegenheids-muntslag in 1902, sedert 1874 niet hadden plaats gevonden, maar, zooals dit ook elders het geval is, ter gedeeltelijke vervanging van deze coupure een muntbiljet (zilverbiljet) te behouden, waarbij natuurlijk ook van financieel belang is de vraag of dit papier voor rekening van het Rijk (of van Indië) dan wel voor die van de circulatiebank wordt uitgegeven, werd het oordeel van de genoemde commissie, zoo mogelijk bij een afzonderlijk rapport, gevraagd. Het zou wel gewenscht zijn, dat een beslissing op dit punt, waarover natuurlijk ook het Indische Gouvernement moet worden geraadpleegd, niet lang meer werd uitgesteld, aangezien voor een eventuele wederopvatting van de aanmuntingen van rijksdaalders nog omvangrijke voorbereidende maatregelen zijn te treffen.”

Het verslag bevat voorts de gebruikelijke gegevens, staten en bijlagen. De bedrijfsuitkomst was ook over 1921 wederom zeer gunstig. De winst bedroeg nl. rond f 567.000,—, over een kapitaal van f 707.303,00⁵. Over de jaren 1912 tot 1921 waren de kapitalen en winstcijfers resp.:

Jaren	Kapitaal	Winst
1912	f 723.668,09 ⁵	f 231.931,41
1913	„ 760.925,98 ⁵	„ 267.474,41 ⁵
1914	„ 774.115,20 ⁵	„ 404.407,56 ⁵
1915	„ 743.536,59	„ 265.626,98 ⁵
1916	„ 723.734,80	„ 212.529,15
1917	„ 705.441,80	„ 196.342,85
1918	„ 679.149,60	„ 127.610,97 ⁵
1919	„ 678.709,66	„ 241.642,49 ⁵
1920	„ 752.484,11	„ 507.442,08

Het jaar 1921 is dus, tot dusver verreweg het voordeligste voor 's Rijks Munt.

De tabakscultuur ter Oostkust van Sumatra. — Het onlangs hier te lande gearriveerde Verslag van de Deli Planters Vereeniging over het jaar April 1921—Maart 1922, bevat o.m. een uitvoerige beschouwing, gewijd aan de tabakscultuur. Na enkele opmerkingen over de vooruitzichten der cultuur en de maatregelen in verband hiermede getroffen, opmerkingen die grootendeels van hetzelfde karakter zijn als die, welke men aantreft in het Overzicht van den tabakshandel in 1921 op pag. 50 van dezen jaargang, volgt een terugblik, aanvangend met het volgende staatje, vermeldende de opbrengst per pond over de geheele Oostkust van de oogsten 1910 tot en met 1920:

Oogst	Prijs per ½ KG. ¹⁾
1910	f 1,31
1911	„ 1,42
1912	„ 1,36
1913	„ 1,27
1914	„ 0,93
1915	„ 1,78
1916	„ 1,80
1917	„ 1,46
1918	„ 1,41
1919	„ 3,21
1920	„ 2,85

Daaruit blijkt, aldus het verslag, dat, al is de opbrengst per pond van oogst 1920 belangrijk minder dan die van oogst 1919, de overige voorafgaande oogsten glansrijk door oogst 1920 worden geslagen.

Het hierboven opgenomen staatje geeft echter niet de verhouding weer van de totaal opbrengsten dier verschillende oogsten en wel omdat, ten gevolge van een overeenkomst van alle betrokken Tabak Maatschappijen, het totaal aantal pakken van oogst 1919 zoowel als van oogst 1920 gerealiseerd slechts 57½ procent bedraagt van het totaal aantal pakken van oogst 1917.

¹⁾ Voor de juistheid van deze en volgende cijfers kan niet worden ingestaan, daar vaak volledige gegevens ontbraken.

In het hieronder opgenomen staatje zijn de opbrengsten van de oogsten 1910 tot en met 1918 opgenomen met vermelding van het aantal pakken. Tevens is het gemiddelde aantal pakken, met de gemiddelde opbrengst over die jaren aangegeven. Daaronder staan vermeld de opbrengsten en het aantal pakken van de oogsten 1919 en 1920.

Daaruit blijkt, dat de opbrengst van oogst 1920 slechts f 7.000.000,— minder is dan die van oogst 1919 en altijd nog f 10.000.000,— meer is dan de gemiddelde opbrengst van de oogsten 1910 tot en met 1918.

Oogst	Aantal pakken ¹⁾	Opbrengst
1910	234133	f 49.074.276,80
1911	280704	„ 63.775.947,80
1912	282920	„ 61.563.392,—
1913	251689	„ 51.143.204,80
1914	246543	„ 36.685.598,40
1915	232911	„ 66.331.452,80
1916	237898	„ 68.514.624,—
1917	238281	„ 55.662.441,60
1918	272858	„ 61.556.764,90
Totaal	2277937	f 514.307.704,10
gemiddeld	253104	„ 57.145.300,45
1919	144450	„ 74.189.520,—
1920	147388	„ 67.262.121,—

De oogsten 1910 tot en met 1918 hebben gemiddeld 253.104 pakken opgeleverd. Had oogst 1920 evenveel pakken opgebracht als dat gemiddelde, dan zou de prijs per pond f 1,66 bedragen hebben, d.w.z. f 0,14 minder dan oogst 1919 waarvan de prijs f 1,80 per pond zou bedragen hebben.

Meer nog dan op oogst 1919 drukt op oogst 1920 de enorme verhooging van den prijs.

Ook de verhooging van de rijstprijzen heeft nog belangrijk tot vermeerdering der kosten bijgedragen. Hieronder volgt een opgave van de gemiddelde rijstprijzen per zak van 100 KG. door de tabaksondernemingen gedurende de jaren 1910 tot en met 1921 betaald.

1910	f 8,54	1914	f 8,94	1918	f 15,01
1911	„ 10,11	1915	„ 9,71	1919	„ 34,84
1912	„ 11,72	1916	„ 9,31	1920	„ 49,68
1913	„ 9,68	1917	„ 10,57	1921	„ 16,39

Zijn de rijstprijzen voor den oorlog gemiddeld beneden de f 10,— per 100 KG., in 1918 zette een stijging der prijzen in, welke in 1920 zelfs opliepen tot een gemiddelde van f 49,68 per zak. Doch even plotseling als de rijst in prijs was gestegen daalde zij weer. De in 1921 aan de leden geleverde rijst kostte gemiddeld slechts f 16,39 per zak d.w.z. ongeveer een derde van den prijs in 1920.

Uit de hieronder volgende berekening moge blijken welken invloed de rijstprijzen op de productiekosten per pond hebben. Een onderneming, welke met 300 velden plant, heeft naar schatting voor haar arbeidersbevolking per maand ongeveer 200 zakken rijst nodig. Deze rijst werd aan de kooles berekend tegen f 10,— per zak, later verhoogd tot f 20,— per zak met een daaraan evenredige loonsverhoging en sedert dien verminderd tot 12½ cent per KG., met een daaraan evenredige loonsverlaging. De 2½ cent, die momenteel door de arbeiders meer moet worden betaald dan vroeger, kan dus worden verwaarloosd, omdat de loonen in verband daarmee verhoogd zijn. Bij een prijs van f 50,— (zooals in 1920) moet dus op elke zak f 40,— worden bijbetaald, d.i. per maand f 8000,— of per jaar f 96.000,—. Stelt men de gemiddelde opbrengst van een dergelijke onderneming op 360.000 pond tabak, dan is in 1920 door de hooge rijstprijzen alleen de kostprijs reeds met bijna 27 centen per pond verhoogd. Ook al was in 1921 het gewichtsverlies op de rijst zeer groot en al kan dat gerust op 6 procent worden gesteld, zoo wordt de kostprijs toch door de daling der rijstprijzen meer dan 22 centen per pond lager dan de kostprijs van 1920.

Is dit dus een factor, welke oogst 1921 aanmerkelijk goedkooper doet zijn dan oogst 1920, aan den anderen kant is de laatste verhoging van de loonen van de contractarbeiders eerst November 1920 ingegaan en drukt dus in volle zwaarte op oogst 1921. Sedert den oorlog zijn de loonen feitelijk vermeerderd met 14 centen, doch daarvan komen de laatste 6 centen alleen ten laste van oogst 1921. Waar elke cent loonsverhoging de kostprijs per pond ongeveer met een cent doet stijgen, is wat dat betreft oogst 1921 6 centen duurder dan oogst 1920 en 12 centen duurder dan voorafgaande oogsten.

Ook de sedert eenige jaren verhoogde salarissen van het Europeesche personeel, welke een uitgave van ongeveer

¹⁾ Een pak bevat 80 KG. tabak.

f 12.000,— per jaar met zich medebrengen, hebben een verhoging van den kostprijs per pond met ongeveer 3 centen ten gevolge gehad, zonder dat nog is rekening gehouden met de stijging van het winstaandeel van de assistenten van 5 procent tot 7½ procent.

Ook de instelling van pensioenfondsden voor arbeiders na langdurigen dienst hebben bij verschillende maatschappijen in 1920 en 1921 den kostprijs per pond met eenige centen doen stijgen.

Daarnaast moet men er rekening mede houden, dat het door de inkrimping in 1919 en 1920 moodig was om voor 1921 groote bedragen ten koste te leggen aan de recrutering van de arbeiders.

Aan de verhoging van de vrachtprijzen is al spoedig een einde gekomen. Oogst 1920 is verscheept voor ongeveer f 160,— per last van 800 KG. = 10 centen per pond, oogst 1921 echter voor slechts f 70,— per last van 800 KG. of voor ongeveer 4½ cent per pond.

De verhoging van belastingen, welke geheel op oogst 1920 en 1921 en gedeeltelijk op oogst 1919 drukt, doet den kostprijs belangrijk stijgen. Een bedrag daarvoor is niet aan te geven, omdat de belastingen, zooals de productebelasting en de extrawinstbelasting, een sterk progressief karakter dragen.

In een ander hoofdstuk is met een voorbeeld aangetoond hoeveel thans aan belasting meer moet worden opgebracht dan vroeger. In het daar genoemde geval moet op een oogst van 6000 pakken f 204.000 belasting worden betaald, d.i. 21 cent per pond. Voor den oorlog had f 52.200 moeten worden betaald, d.i. 5½ cent per pond, thans dus 15½ cent meer.

Hieronder volgt een staat van de gemiddelde kostprijzen, zooals deze door ons zijn aangenomen. Deze getallen berusten echter slechts op schatting. Voor de juistheid daarvan kan niet worden ingestaan.

Oogsten	1910 t/m 1914	80/90 cent
"	1915	" 1916 95/105 "
"	1917	" 1918 105/115 "
ingekrompen	"	1919 155/165 "
	"	1920 190/200 "
	"	1921 180/190 "
	} zonder rekening te houden met de nieuwe belastingen.	

Zooals men ziet, is de kostprijs van oogst 1921 niet veel lager dan die van oogst 1920. Gedeeltelijk moet dit daaraan worden toegeschreven, dat oogst 1921, niettegenstaande alle beperkende bepalingen waren opgeheven, slechts 169.523 pakken heeft opgeleverd.

Ten slotte volgt hier een overzicht van de totaal-winsten gedurende de jaren 1910 tot en met 1920, waarbij eveneens is uitgegaan van den door ons aangenomen kostprijs. Niettegenstaande het geringe aantal pakken en den hoogen kostprijs per pond is de winst over oogst 1919 gemaakt nog aanmerkelijk hooger dan in een van de vorige jaren, echter is bij oogst 1919 nog geen rekening gehouden met de nieuwe belastingen. Ook 1920 slaat nog een goed figuur, al zijn er wel voordeeliger jaren voor de tabakscultuur geweest, doch ook daar moeten de belastingen nog worden afgetrokken.

Oogst	Opbrengst	Productiekosten	Winst
1910	f 49.074.276,80	f 34.638.216,—	f 14.436.060,80
1911	" 63.775.948,80	" 42.667.008,—	" 21.108.940,80
1912	" 61.563.392,—	" 43.003.840,—	" 18.559.552,—
1913	" 51.143.204,80	" 38.256.728,—	" 12.886.476,80
1914	" 36.685.598,40	" 37.474.536,—	"
1915	" 66.331.452,80	" 37.265.760,—	" 29.065.692,80
1916	" 68.514.624,—	" 38.063.680,—	" 30.450.944,—
1917	" 55.662.441,60	" 41.937.456,—	" 13.724.985,60
1918	" 61.556.764,90	" 48.023.008,—	" 13.533.756,90
1919	" 74.189.520,—	" 36.979.200,—	" 37.210.320,—
1920	" 67.262.121,—	" 45.985.056,—	" 21.277.065,—

De uitvoer van tabak in 1921 was belangrijk minder dan vorige jaren. Ten gevolge van de stremming van de scheepvaart in de voorafgaande jaren bedroeg de uitvoer van tabak in 1919 niet minder dan 465.000 pakken, welke tabak bevatten van de oogsten 1916, 1917 en 1918, terwijl de normale uitvoer ongeveer 250.000 pakken bedraagt.

Ook de uitvoer in 1920 was nog belangrijk hooger dan het gemiddelde over vorige jaren. Er werden toen namelijk 307.142 pakken vervoerd, waarvan 104.905 met de Nederland en de Rotterdamse Lloyd, 104.579 pakken met de Holt-booten en 97.658 pakken door het Planters-Comité of door de Directies gecharterde schepen.

Daaronder bevonden zich nog pakken van de oogsten 1916, 1917, 1918, 1919 en 1920.

In 1921 zijn slechts 168.080 pakken uitgevoerd. Dit kleine aantal pakken houdt verband met de inkrimping van oogst

1920, welke in totaal slechts 148.394 pakken heeft opgeleverd.

Door de Stoomvaart Maatschappij „Nederland” werden verscheept 68.574 pakken, door de Rotterdamse Lloyd 39.561 pakken en door de Holtline 60.050 pakken.

Ook dit jaar zal het aantal pakken, dat wordt uitgevoerd, niet veel grooter zijn, daar oogst 1921 een kleine oogst was en van oogst 1922, volgens onderlinge afspraak, slechts 195.000 pakken zullen worden uitgevoerd.

De intergeallieerde schulden. — In verband met de groote beteekenis der aanstaande Londensche besprekingen volgt hieronder een aan de Times ontleend overzicht der internationale schulden, samengesteld op grond van de laatst beschikbare gegevens. De cijfers moeten als bij benadering juist worden beschouwd.

De vorderingen der Vereenigde Staten waren op 21 Maart jl. als volgt samengesteld:

	Hoofdsom	Op 31 Dec. 1921 onbetaalde, niet gekapitaliseerde rente
	\$	\$
*België	347.700.000	42.700.000
Cuba	8.100.000	—
Tsjecho-Slovakije	61.300.000	7.100.000
Frankrijk	2.950.800.000	357.900.000
Engeland	4.166.300.000	509.200.000
Griekenland	15.000.000	—
Italië	1.648.000.000	202.300.000
Rumenië	23.200.000	2.800.000
Rusland	187.700.000	23.500.000
Servië	26.200.000	3.300.000
Verk. v. Oorlogsvoorraden	575.000.000	11.700.000
Relief administratie	84.000.000	8.200.000
United States Grain Corporation	57.000.000	3.500.000
	\$ 10.150.300.000	\$ 1.172.200.000

*) De meeste dezer Belgische schulden zijn krachtens art. 232 van het Vredesverdrag van Versailles door Duitschland overgenomen.

Engeland had op 31 Maart van de hieronder volgende landen de daarachter vermelde sommen te vorderen:

	£	£
Rusland	655.000.000	
Frankrijk	584.000.000	
Italië	503.000.000	
Koninkrijk der Serven, Kroaten en Slovenen	25.000.000	
Portugal, Griekenland, Roemenië en alle andere bondgenooten	67.000.000	1.834.000.000

Relief- en Reconstructieleeningen:		
Oostenrijk	12.100.000	
Polen	3.900.000	
Roemenië	2.200.000	
Koninkrijk der Serven, Kroaten en Slovenen	2.000.000	
Andere Staten	1.000.000	21.200.000
Belgische Reconstructieleening ..		9.000.000
Andere Leeningen:		
Armenië	829.000	
Tsjecho-Slovakije	2.000.000	2.829.000
		1.867.029,000

De Dominions zijn aan het moederl. verschuldigd ongev.	150.432.000
Totaal ongeveer....	2.017.461.000

Daarentegen was het Vereenigd Koninkrijk op denzelfden datum verschuldigd aan:

	£
De regering der Vereenigde Staten	856.093.000
" " van Canada	25.360.000
" " " Japan	3.000.000
" " " Straits Settlements	7.656.000
" " " Mauritius	538.000
" regeringen v. zekere andere bondgenooten	128.000.000
	1.020.647.000

Frankrijk had op 31 Maart jl. de volgende debiteuren:

	Francs
Rusland	5.939.000.000
*België	3.684.000.000
Servië	1.795.000.000
Roemenië	1.181.000.000
Griekenland	861.000.000
Polen	1.056.000.000
Tsjecho-Slovakije	574.000.000
Italië	49.000.000
Diversen	42.000.000
	15.181.000.000

*) De meeste dezer Belgische schulden zijn krachtens art. 232 van het Vredesverdrag van Versailles door Duitsland overgenomen.

Hierbij moet dan nog worden geteld de z.g. „Dette Commerciale”, waarvan frs. 670.000.000 bestaat uit voorschotten door banken in verschillende landen, die al dan niet te herleiden zijn tot regeeringsvoorschotten.

Frankrijk had op denzelfden dag de volgende schulden:

aan Engeland	£ 584.000.000
„ de Vereenigde Staten..	\$ 2.950.800.000
„ Japan	Yen 133.000.000

Wat Japan betreft, de laatste cijfers voor de vooreringen van dit land zijn die per 31 Dec. 1921:

	Yen
Frankrijk	133.000.000
Rusland	240.000.000
China	85.000.000
	458.000.000 *)

*) Daarenboven is Engeland aan Japan £ 3.000.000 verschuldigd.

Italië was 30 Juni jl. aan de hieronder volgende landen de achter hun namen genoemde bedragen schuldig:

	in millioenen Lire
Engeland	12.309.6
Vereenigde Staten	8.398.5
Idem	51.7
Brazilië	53.6
Canada	31.1
Zweden	7.1
Nederland	6.3
	20.857.9

De voor België beschikbare cijfers wijken ongetwijfeld tengevolge van verschillenden wisselkoers als grondslag der berekening aangenomen, zeer af van de corresponderende posten in de opstellingen der crediteurstaten.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

American Economic Review. — Cambridge, Mass., Maart 1922.

J. H. Hollander, The economist's spiral; E. R. A. Seligman, The state of our national finances; W. B. Donham, Business teaching by the case system; Proposed program of social studies in secondary schools; R. G. Blakey, The Revenue Act of 1921.

Idem. — Cambridge, Mass., Juni 1922.

A. Hewes, Guild socialism: A two years test; H. Feis, What determines the volume of a country's international trade; F. R. Fairchild, German war finance — a review; E. J. Clapp, Foreign trading zones in our seaports.

Journal de la Société de Statistique de Paris. — Parijs, Juni 1922.

Procès-verbal de la séance du 17 mai 1922; G. Delamotte, Rapport présenté au nom de la Commission du prix Bourdin; E. Michel, Les dommages de guerre et la reconstitution des régions libérées; D. de Bernonville, Chronique des questions ouvrières et des assurances sur la vie; Pernet, Note sur l'application de coefficients statistiques de consommation familiale à l'établissement d'une méthode de classement pour l'octroi d'allocations forfaitaires ou de bourses d'études.

Revue d'Economie Politique. — Parijs, Mei—Juni 1922.

M. Porte, Le nouveau régime des chemins de fer français; A. Bonafous, Les grandes banques d'affaires de Roumanie; G. Blet, Anvers et la France; J. Lorient, Les causes et l'évolution de la crise d'après les banquiers français; J. L., Les causes de la crise d'après les producteurs français; Em. J. Tsoudéros, Le nouvel emprunt forcé du gouvernement grec.

Journal of the Royal Statistical Society. — Londen, Mei 1922.

J. Y. Hart, An investigation of sickness data of public elementary school teachers in London, 1904—1919; W. Beveridge, Wheat prices and rainfall in Western Europe.

Revue internationale de Sociologie. — Parijs, Mrt.-April 1922.

R. Worms, Alfred Espinas; G. Bouthoul, Etude sociologique des variations de la natalité, dans les faits et dans la doctrine; Cl. d'Haboville, Les causes psychologiques de l'alcoolisme (suite et fin).

La Réforme Sociale. — Parijs, Januari 1922.

F. Lepelletier, La Société d'économie sociale en 1921; H. Vermont, La loi d'assurances sociales; H. Bonnet, Les projets de loi sur les assurances sociales; J. Angot des Rotours, Le mouvement économique et social. — Pays de langue anglaise.

Idem. — Parijs, Februari 1922.

V. Bataille, Le délit de spéculation illicite; F. Rothe, Réflexions spéculatives sur la grève du textile de Roubaix-Tourcoing; G. Blondel, Le mouvement économique et social. — Allemagne, Autriche.

Idem. — Parijs, Maart-April 1922.

F. Lepelletier, Notre réunion générale annuelle; J. Décamps, Les aspects actuels du problème monétaire; Vieuille, Faut-il réviser la loi de huit heures? Em. Dedé, Mélanges et notices; F. Lepelletier, Le mouvement économique et social.

Idem. — Parijs, Mei 1922.

Programme de la réunion générale annuelle; M. Dufourmantelle, L'exploitation en commun du sol; A. Glorieux, Les grèves récentes de Roubaix-Tourcoing; G. Olpha-Galliard, L'histoire et la géographie de la nation française; J. Angot des Rotours, Le mouvement économique et social. — Pays de langue anglaise.

Die Bank. — Berlijn, Mei 1922.

A. Lansburgh, Von der Arbeit; Br. Herrmann, Das Ende der Assignatenwirtschaft (Schluss).

Idem. — Berlijn, Juni 1922.

A. Lansburgh, Zur Konferenz der Notenbanken; W. Zimmermann, Die Epidemie der Bankinsolvenzen.

Bank-Archiv. — Berlijn, 2 Mei 1922.

H. Göppert, Industrie und Liquidationsrecht am deutsch-polnischen Abkommen über Oberschlesien; v. d. Leyen, Die deutsche Eisenbahnfrage; E. Alexander, Zum Liquidationsschädengesetz; H. Michalke, Die Novelle zum Landessteuergesetz; Dr. Koepfel, Stempelrechtliche Fragen; Dr. A. Cohen, Schadensverteilung zwischen zwei Kommissionären bei fehlerhafter Ausführungsanzeige.

Bank-Archiv. — Berlijn, 15 Mei 1922.

Dr. E. Springer, Zur Frage der Tilgung der Zwangsanleihe; Dr. G. W. Edwards, Commercial letters of credit in der Praxis der Vereinigten Staaten; Dr. G. Mehrlein, Der Handel in Gold und Silber seit Kriegsbeginn in Deutschland; Dr. Koepfel, Bewertung der Restzahlungen für die vom Reich beschlagnahmten ausländischen Papiere bei der Kriegsabgabe vom Vermögenszuwachs; Dr. Ferd. Rau, Zur Frage der Anzeigepflicht der Konten und Depots einer offenen Handelsgesellschaft durch die Banken gemäss § 59 des Erbschaftssteuergesetzes beim Ableben eines

offenen Handelsgesellschafters; *Dr. Bernicken*, Unterliegen Gratisaktien der Kapitalertragsteuer, der Schenkungssteuer, der Einkommensteuer und der Reichsstempelabgabe?

Bank-Archiv. — Berlijn, 1 Juni 1922.

v. Schaewen, Die deutsche Eisenbahnfrage; *Prof. Dr. H. Göppert*, Die Währungsfrage in dem deutsch-polnischen Abkommen über Oberschlesien; *Dr. Dreyer*, Sind Emissionskosten bei der Berechnung der Körperschaftssteuer abzugsfähig?

Indische Gids. — Amsterdam, Juni 1922.

J. S. van Braam, De Indische regeeringszorg voor den landbouw; *J. J. Paerels*, Een en ander omtrent de maiscultuur in den Indischen Archipel.

Idem. — Amsterdam, Juli 1922.

A. E. J. Blok, Het vraagstuk van den Grooten Oceaan en Nederlandsch-Indië; *F. F. van Dorssen*, De storting van de ontvangsten door de stations der Indische Spoor- en Tramwegen; *M. H. du Coe*, De opstand in den Punjab.

West-Indische Gids. — 's Gravenhage, Juni 1922.

Prof. Dr. A. A. van Schelven, Suriname in de 18e eeuw; *G. J. Staal*, Suriname's behoeften IV; *W. H. A. van Romondt*, De ontwikkeling van het kiesrecht in Suriname; *P. A. Euwens O. P.*, De Leguano.

Idem. — 's Gravenhage, Juli 1922.

Prof. Mr. A. S. de Blécourt, Allodiaal eigendom en erfelijk bezit in Suriname; *Dr. B. de Gaay Fortman*,

De Curaçaosche begroting voor 1922; *Dr. H. D. Benjamins*, Twee oude boekjes over Suriname; Installatie door den Minister van Koloniën, den heer P. de Graaff, van de commissie in zake herziening der West-Indische regeeringsreglementen, enz. op 5 Mei 1922, in het gebouw van het Departement van Koloniën; Rede door den Gouverneur van Suriname, Mr. A. J. A. A. Baron van Heemstra, op 9 Mei 1922 gehouden ter opening van de zitting der Koloniale Staten; Rede door den Gouverneur van Curaçao, Mr. N. J. L. Brantjes, op 9 Mei 1922 gehouden ter opening van de zitting van den Kolonialen Raad.

Bulletin de l'Institut Intermédiaire International. — Haarlem, 's Gravenhage, Januari 1922.

bevat o.a.:

La double imposition VII: Les doubles impositions en France; La genèse de la paix; Chronique des faits et événements d'importance internationale; L'application du traité de paix avec l'Allemagne; Dispositions concernant l'exécution des traités de paix; La Société des Nations; Aperçu de la jurisprudence en matière de droit international; Aperçu des rapports diplomatiques et de la reconnaissance de nouveaux Etats.

Technik und Wirtschaft. — Berlijn, Mei 1922.

J. Kollmann, Internationale Schiedsgerichte; *E. Schiff*, Fehlbetrag und wirtschaftlicher Verlust bei der Reichsbahn (Schluss); *H. Gehrig*, Wirtschaftliche Selbsthilfe der Studentenschaft; Die Wirtschaftliche Lage der Eisenbahnen der Welt. (Schluss).

MAANDCIJFERS.

RESUME UIT HET MONTHLY BULLETIN OF STATISTICS (LEAGUE OF NATIONS).

		Maandelijks gemiddeld			1921			1922			
		1913	1920	1921	Oct.	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.	Maart	April
Productie van steenkool (1000 tons)	Engeland	5,617	4,477	3,200	4,313	4,543	4,595	4,497	5,023	5,032	4,588
	Ver. Staten	9,946	11,267	8,823	11,180	8,866	7,718	9,237	11,004	11,907	3,542
	Frankrijk ²⁾	786	667	741	787	755	7,820	806	848	833	—
	Duitsland ³⁾	3,887	2,527	2,607	2,826	2,672	2,692	3,041	2,864	2,935	2,789
Productie van ruw ijzer (1000 tons)	Engeland	869	678	221	239	276	279	293	305	396	401
	Ver. Staten	2,623	3,084	1,400	1,260	1,438	1,675	1,665	1,656	2,068	2,105
	Frankrijk ⁴⁾	434	276	280	256	295	301	312	323	385	383
	België	207	93	73	47	61	74	94	92	118	114
Schepen op stapel eind der maand (1000 tons)	Engeland	1,957	3,709	2,640	Kwartaals-opgave	Kwartaals-opgave	Kwartaals-opgave	Kwartaals-opgave	Kwartaals-opgave	Kwartaals-opgave	Kwartaals-opgave
	Ver. Staten	148	1,310	216							
	Frankrijk	229	398	353							
	Italië ⁵⁾	125	364	394							
Import (netto)	Engeland 1000 £	54,931	142,861	81,748	74,356	79,436	76,108	68,029	59,201	77,725	71,461
	Ver. Stat. 1000 \$	147,224	425,389	213,055	188,037	207,875	231,562	212,400	209,715	242,501	217,000
	Frankrijk 1000 Frs.	701,778	2950,412	1962,373	2226,951	2333,730	3154,264	1487,652	1847,026	1931,965	1743,640
	Italië 1000 Lire	303,803	1321,845	1241,758 ¹⁰⁾	1,101,408 ⁸⁾	1,124,741 ⁸⁾	1,921,348 ⁸⁾	1,308,564 ⁸⁾	1,056,646 ⁸⁾	—	—
Export (binnenlandsche producten)	Engeland 1000 £	43,771	111,297	96,631	62,265	62,895	59,375	63,147	58,335	64,581	55,508
	Ver. Stat. 1000 \$	204,025	673,373	708,531	337,121	294,437	291,297	274,633	246,322	323,452	321,000 ⁶⁾
	Frankrijk 1000 Frs.	573,351	1869,563	1660,896	1759,472	1748,654	2182,320	1638,741	1853,312	1876,668	1962,997
	Italië 1000 Lire	209,303	650,316	652,135 ¹⁰⁾	682,745 ⁸⁾	718,216 ⁸⁾	855,835 ⁸⁾	619,341 ⁸⁾	716,468 ⁸⁾	—	—
Scheepsbew.: Binnenkom. schepen (1000 tons)	Engeland (geladen)	4,089	3,043	3,098	3,420	3,129	3,056	2,906	2,568	3,238	3,313
	Ver. Staten (gel. en ballast) ..	4,440	5,344	5,182	5,295	5,294	4,859	3,894	4,127	4,753	—
	Frankrijk (geladen)	2,876	2,399	2,275	2,646	2,276	2,757	2,404	2,381	2,666	—
Index-cijfers: Groothand. prijzen	Engeland (Board of Trade)	100	313.9	202.2	184.4	176.4	171.3	167.5	165.3	163.3	164.1
	Ver. Staten (Bureau of Labour Statist.)	100	244	155	150.0	149	149	148	151	152	152
	Frankrijk (off. cijfer)	100	510.3	345.2	331.9	332.4	326.3	314.3	306.9	308.0	314.2
	Italië (Prof. Bachi)	100	624.4	577.5	599.1	594.9	594.6	577.2	562.5	533.4	526.8
Wisselkoersen: (jaarl. of maand. gem.) ⁹⁾	New York op Londen	100	75.23	79.10	79.65	81.47	85.10	86.71	89.39	89.99	90.72
	New York op Parijs	100	35.54	38.65	37.61	37.50	40.24	42.22	44.95	46.72	47.87
	New York op Rome	100	25.67	22.26	20.54	21.38	22.80	22.57	25.15	26.57	27.86

¹⁾ Wekelijksche productie, berekend op grond der maandelijksche productie.

²⁾ Inclusief bruinkool (75.000 ton in Januari 1921). Vanaf 1919 incl. Elzas Lotharingen. Vanaf 1920 inclusief Elzas Lotharingen en het Saargebied.

³⁾ Vanaf 1919 zonder Elzas Lotharingen. Vanaf 1920 zonder Elzas Lotharingen, het Saargebied en de Pfalz.

⁴⁾ Vanaf 1919 inclusief Elzas Lotharingen. ⁵⁾ Voorloopig cijfer. ⁶⁾ Inclusief Triëst.

⁷⁾ Vermindering tengevolge van de kolentaking. ⁸⁾ Nieuwe schatting op grond der gedeclareerde waarden.

⁹⁾ Waarde der genoteerde geldsoorten in percenten der pariteit. ¹⁰⁾ Voorloopig jaarlijksch gemiddelde.

HANDELSBEWEGING OVER DE MAAND MEI 1922

(volgens de groepen der naamlijst van goederen, opgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek.)

Groepen	Invoer		Uitvoer		Saldo Invoer		Saldo Uitvoer	
	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde
	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden
I Dieren en dierlijke producten	12.239.699	8.389.207	50.222.721	31.730.407	—	—	37.983.022	23.341.200
II Plantaard. voortbrengselen	262.384.319	47.699.864	84.223.569	12.530.546	178.160.750	35.169.318	—	—
III Mineralen, metalen en niet in andere groepen opgenomen fabrik. daarv.	1.054.722.998	34.156.863	273.120.975	8.852.217	781.602.023	25.304.646	—	—
IV Meel en meelfabrikaten	34.612.503	5.894.657	17.401.169	3.542.229	17.211.334	2.352.428	—	—
V Chemische producten, geneesmiddelen, verfvaren en kleurstoffen	22.361.879	4.486.054	9.199.068	3.806.361	13.162.811	679.693	—	—
VI Olie, hars, was, pek, teer en distillatieproducten van teer; fabrikaten van deze stoffen; n. a. g. ...	69.330.724	9.017.145	30.556.029	10.492.478	38.774.695	—	—	1.475.333
VII Hout en fabrikaten van hout en dergelijke stoffen; meubelen, v.a.s.	91.009.017	8.424.649	4.351.491	747.845	86.657.526	7.676.804	—	—
VIII Huiden, vellen, leder, lederwerk en schoenwerk	2.106.774	4.416.214	2.086.155	2.241.960	20.619	2.174.254	—	—
IX Garen, touw en touwwerk, weefsels en stoffen, kleedren en modewaren	8.487.643	26.412.288	4.043.324	10.608.651	4.444.319	15.803.637	—	—
X Aardewerk, porselein, pottenbakkerswerk, gebakken steen en andere kunststeen	48.260.841	2.195.630	5.666.251	712.707	42.594.590	1.482.923	—	—
XI Glas	3.444.397	1.023.507	2.598.716	602.560	845.681	420.947	—	—
XII Papier	8.756.692	3.053.422	19.563.569	2.789.150	—	264.272	10.806.877	—
XIII Voedings- en genotmiddelen, niet genoemd in de groepen I, II, IV en VI	50.071.368	19.348.715	34.863.236	12.345.880	15.208.132	7.002.835	—	—
XIV Rijtuigen, voertuigen, vaartuigen en luchtvaartuigen ...	3.827.838	4.400.350	990.076	1.607.306	2.837.762	2.793.044	—	—
XV Andere goederen dan gebracht onder de groepen I tot en met XIV	17.527.159	15.772.514	7.540.212	6.521.302	9.986.947	9.251.212	—	—
Totaal	1.689.143.851	194.691.079	546.426.561	109.131.599	1.142.717.290	85.559.480	—	—
Waarvan Gouden Zilver, al of niet gemunt (opgenomen in groep III)	6.101	610.822	13.936	707.920	—	—	7.835	97.098

OVERZICHT van de waarde van den In- en Uitvoer voor elke maand van het loopende jaar en de drie daaraan voorafgaande jaren, met uitzondering van Munt en Muntmateriaal, in guldens. *)

Maanden	Invoer				Uitvoer			
	1919	1920	1921	1922	1919	1920	1921	1922
Januari	75.073.388	256.207.615	214.136.278	152.495.668	41.321.453	135.932.785	115.835.310	86.106.447
Februari	106.229.028	233.591.043	170.369.270	152.353.594	44.543.205	113.309.645	120.956.498	84.204.248
Maart	148.758.852	187.916.138	213.830.220	180.328.763	52.660.723	68.210.466	107.204.662	112.879.875
April	189.565.086	203.592.812	195.772.602	167.451.702	50.827.142	99.448.337	108.819.697	92.729.841
Mei	257.009.336	298.514.162	168.114.951	194.080.257	96.168.708	170.393.137	93.818.710	108.423.679
Juni	258.183.821	345.402.373	188.559.719	—	126.270.353	179.478.445	120.815.908	—
Juli	274.264.390	314.861.366	170.674.007	—	133.623.129	177.114.162	105.420.129	—
Augustus	313.403.619	267.956.122	186.640.179	—	163.771.619	130.018.883	142.544.083	—
September	298.107.886	317.368.670	197.271.439	—	162.131.110	165.965.569	135.749.765	—
October	319.833.079	337.338.332	179.043.171	—	214.577.467	148.140.438	114.694.641	—
November	296.351.809	270.811.334	175.806.364	—	171.171.804	156.557.011	106.623.879	—
December	288.958.920	298.867.123	180.000.903	—	154.241.692	156.922.833	97.115.318	—
Totaal	2.825.739.214	3.332.427.090	2.240.219.103	846.709.984	1.411.308.405	1.701.491.711	1.369.598.600	484.344.090

*) In de Statistiek over December 1919 zijn de bedragen vermeld met inbegrip van gouden en zilveren munt en muntmateriaal.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Butt.gew. voorsch. ald. Staat
26 Juli '22	5.530.149	1.948.367	285.255	577.890	23.000.000
19 „ '22	5.529.780	1.948.367	285.239	578.178	23.400.000
12 „ '22	5.529.572	1.948.367	283.138	***	23.500.000
5 „ '22	5.529.200	1.948.367	284.942	***	23.700.000
28 Juli '21	5.521.076	1.948.367	275.285	632.191	25.100.000
29 Juli '20	5.589.174	1.978.278	247.636	618.975	25.550.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Cr. Particulieren	Rek. Cr. Staat
	2.103.237	35.453	2.154.527	36.049.939	2.352.183	79.900
	2.081.932	35.723	2.206.053	36.369.763	2.379.916	42.853
	2.103.289	35.957	2.218.741	36.501.518	2.197.409	47.238
	1.105.264	36.180	2.370.000	36.798.717	2.344.127	22.758
	2.769.361	74.740	2.167.242	36.941.450	3.229.368	22.265
	2.032.907	508.039	1.917.244	37.695.875	3.306.666	109.618
	1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleening aan buitenl. voorder.	Beleening aan prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening	Circulatie	Rek. Cr. part.
25 Juli '22	332.012	84.653	480.000	623.224	6.327.881	321.398
18 „ '22	330.763	84.653	480.000	624.133	6.287.335	256.511
13 „ '22	329.441	84.653	480.000	622.780	6.273.528	228.322
6 „ '22	328.036	—	—	149.606	6.252.732	273.658
28 Juli '21	325.109	84.653	480.000	720.372	6.138.109	317.882
29 Juli '20	356.511	84.653	480.000	720.648	5.387.493	1.505.623

**VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.
FEDERAL RESERVE BANKS.**

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F.R. Notes	In het buitenl.		
12 Juli '22	3.035.833	2.203.411	—	121.207	2.158.122
5 „ '22	3.020.677	2.184.958	—	113.252	2.194.323
28 Juni '22	3.020.868	2.171.580	—	127.498	2.124.422
21 „ '22	3.019.000	2.170.056	—	127.715	2.126.304
13 Juli '21	2.492.544	1.737.955	—	155.050	2.603.833
16 Juli '20	1.971.421	1.297.218	111.531	147.626	3.135.893

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dekking perc. 1)	Algem. Dekking perc. 2)
12 Juli '22	587.617	1.924.937	105.224	74,4	77,3
5 „ '22	653.937	1.884.702	105.217	74,0	76,8
28 Juni '22	623.161	1.939.276	105.078	74,3	77,5
21 „ '22	543.035	1.854.399	105.079	75,9	79,1
13 Juli '21	1.729.115	1.693.991	102.090	58,2	61,6
16 Juli '20	2.846.619	2.577.495	94.730	61,6	43,9

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

**PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET
FED. RES. STELSEL.**

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
5 Juli '22	796	10.838.372	1.400.669	14.679.673	3.470.561
28 Juni '22	799	10.783.121	1.440.290	14.627.985	3.380.434
21 „ '22	817	11.873.822	1.254.660	13.371.133	2.919.332
14 „ '22	800	10.943.997	1.339.433	14.730.535	3.281.607
6 Juli '21	816	11.809.327	1.251.237	13.257.884	2.920.580
9 Juli '20	814	16.904.770	1.402.700	14.204.512	2.698.969

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 31 Juli 1922.

De afgelopen berichtperiode heeft weinig aanleiding gegeven tot ingrijpende veranderingen op de verschillende beurzen. De vacantie-periode doet, nu de politieke en economische conferenties voorloopig tot stilstand zijn gekomen, meer en meer haar invloed gelden en het zijn in de allereerste plaats de verhoudingen op de valuta-markt, die richting aan de effectenbeurs geven. In zeer sterke mate is dit het geval voor de beurzen van Centraal-Europa, meer nog voor de markt van Weenen, dan voor die van Berlijn. In Oostenrijk is het verlangen, om tot iederen prijs kronen van de hand te doen en hiervoor goederen en effecten in de plaats te verkrijgen, tot een koortsachtige hoogte opgevoerd. In de eerste plaats worden wel de z.g. valutafondsen tot aankoop uitgezocht, zoodat er verschillende zijn, die reeds ver boven het miljoen kronen noteeren (bij een nominale waarde van kr. 1000), doch bij gebreke van materiaal in deze fondsen, gaat men ook over tot aankoop van alle andere waardepapieren. De ondervinding heeft geleerd, dat, indien men niet dadelijk ingrijpt, men den volgende dag allicht eenige honderden procenten meer voor de verlangde stukken moet betalen. Zou snel is het verloop van de waardevermindering van het geld reeds geworden; ondanks de energieke poging van de thans aan het bewind zijnde Regeering, ondanks ook de oprichting van een nieuwe Oostenrijksche circulatiebank, gaat het financieel systeem van Oostenrijk steeds meer op dat van Rusland gelijken. Hier is dit echter niet geheel en al aan eigen economische maatregelen te wijten. Tot nu toe toch is de zoo moodige en voor een deel ook reeds toegezegde buitenlandse hulp uitgebleven; hiertegenover staat, dat de export- en dus winst-mogelijkheid van Oostenrijk niet in verhouding staat tot de behoeften van het inwonertal. Hoe hopeloos de situatie echter ook lijkt, de bewindhebbers zijn tot nu toe op de ibres gebleven, om zooveel mogelijk te kunnen redden.

Hoewel de algemeene toestand in Duitschland natuurlijk lang niet zóó serieus is, begint men zich toch ook zeer ernstig ongerust te maken omtrent den niet te remmen val van de Rijksmark. Het noodgedwongen opvoeren van alle goederenprijzen, salarissen, loonen, tarieven, enz. werkt dezen val in de hand. Weliswaar heeft de Deutsche regering getracht een einde te maken aan de voortdurende uitbreiding van den biljetten-omloop, o.a. door het aanvragen van een moratorium, door het uitschrijven van een gedwongen leening en door het doen verhoogen van het bankdisconto tot 6 pCt., doch, afgezien van het problematische nut dezer maatregelen (gezien de gigantische afmetingen, die het kwaad der inflatie reeds genomen heeft) is het de vraag, of de effectieve gevolgen niet veel te laat hun gunstigen invloed zullen doen gevoelen. Het is natuurlijk waar, dat iedere nieuwe reactie van de Rijksmark den Duitschen industrieelen en kooplieden gedurende korten tijd een voorsprong geeft op het buitenland, doch aan den anderen kant werken de mivelleerende invloeden zoo snel, dat dit voordeel niet opweegt tegen de verslechtering van den algemeenen economischen toestand. Toch heeft de effectenbeurs hiervan niet eens zoo sterk den weerslag ondervonden. Weliswaar is het index-cijfer van de „Fr. Zeitung“ gestegen van 285 tot 295, doch dit moet grootendeels worden toegeschreven aan de belangrijke stijging van slechts enkele fondsen, met name van Oostenrijksche papieren en van Harpener Bergbau. Met betrekking tot deze laatste hausse doen allerlei geruchten de ronde; de meeste hebben dit gemeen, dat zij aankopen voor rekening van het buitenland veronderstellen. Tot op dit oogenblik echter is niets met zekerheid bekend. In sommige kringen denkt men echter, dat achter de zeer omvangrijke aankopen een Duitse groep staat, wyl gelijktijdig kooporders voor aandelen Köln-Neussen en Rheinische Braunkohlen zijn opgemerkt. Indien dit het geval is, kan men vermoedelijk weder rekening houden met een nieuwe periode van industriele fusies. Het zal echter moeilijk zijn, hiervoor het benodigde kapitaal te vinden. De geldmarkt in Duitschland toch blijft in de hoogste mate beperkt; de toestand is zelfs zóó, dat men de jongste disconto-verhooging slechts beschouwt als den eersten stap op den weg naar verdere verhoogingen.

Te Londen is de markt, behoudens een enkele uitzondering, zeer stil gebleven. De meeste aandacht heeft nog steeds de markt voor „gilt-edged“-waarden getrokken; alleen de allerbeste soorten echter kunnen zich in eenige belangstelling verheugen. Voor het overige is de markt buitengewoon kalm en heeft zij een afwachtende houding aangenomen. In de laatste klagen is dit eenigszins veranderd voor sommige petroleumaandelen, als Phoenix-Oil shares,

GOEDERENHANDEL. GRANEN.

1 Augustus 1922.

Gedurende de eerste dagen der afgelopen week verbeterde de stemming aan de graanmarkt, vooral wat mais betreft. Dit gold meer in het bijzonder voor spoedige posities ten gevolge van de vertraging, welke de Europeesche oogsten door het matte weder ondergaan, de stakingen in Noord-Amerika, waarvan vermindering in de verschepingen werd gevreesd, en de geleidelijke vermindering van den zeilenden voorraad van Australische tarwe, die geruimen tijd de Engelsche markt hadden gedrukt. Weliswaar was de omzet over het algemeen niet groot, doch de prijzen verbeterden mede wegens standvastige en gedeeltelijk stijgende markten in de uitvoerlanden. Weliswaar blijven de vooruitzichten voor de zomertarwe in Noord-Amerika zeer goed, doch de onzekerheid, welke door de stakingen werd te voorschijn geroepen, voorkwam prijsdaling en leidde zelfs tot vaste markten te Chicago, waar op 28 Juli de prijs voor den Juli-termijn tot 3½ dollarcent per 60 lbs., die voor den September-termijn tot 1 cent boven den eersten dag der week gestegen was. Mais was zeer vast in Argentinië, waar het zoo hoog moodige droge weder nog steeds op zich liet wachten en in Engeland, waar men wegens de kleine Argentijnsche verschepingen steeds hogere prijzen voor ronde maïssoorten inwilligde. In het midden der week was voor spoedige maïs de Engelsche markt willig met grooten omzet, en ook België had een levendigen handel in La Plata-maïs tot stijgenden prijs. De Nederlandsche markt volgde eveneens en met verbeterde belangstelling voor La Plata-maïs kwamen daarin geregeld zaken tot stand. Voor meer verwijderde posities was aan alle genoemde markten echter weinig belangstelling en de prijsstijging was daarvoor geringer dan voor stoomende en spoedig af te laden partijen. Te Buenos Aires en Rosario steeg de maïsprijs van 24 tot 27 Juli 45 tot 50 centavos per 100 Kgr. en de verschepingen waren weder klein. Toen deze laatste bekend werden, was echter het hoogtepunt der vaste marktstemming reeds weder voorbij. De kooplust nam aan het einde der week af en van de Argentijnsche prijsstijging ging weder een gedeelte verloren. Op dezelfde wijze als hier voor La Plata-maïs beschreven, bewoog zich ook de markt voor Noord-Amerikaansche maïs in Amerika, zoowel als in de invoerlanden, ofschoon de beweging voor dit artikel minder heftig was. Door de verwachting, dat de stakingen moeilijkheden bij aanvoer en verschepingen ten gevolge zouden hebben en door goede Europeesche vraag was Chicago in het midden der week vast, doch de gunstige oogstberichten, daling der Europeesche valuta en de verbeterde kansen op een spoedigen afloop der spoorwegstaking deden de stemming omslaan. Reeds Zaterdag sloot Chicago gevoelig lager en gisteren volgde weder eene sterke prijsdaling, die

den prijs voor Juli deed sluiten op 3¼ en September bracht op ½ dollarcent per 56 lbs. beneden 24 Juli.

Ook voor tarwe had de vaste stemming, die zich trouwens minder dan voor maïs door prijsverhoging had voelbaar gemaakt, zich niet tot het einde der week kunnen handhaven. Reeds Donderdag waren de Argentijnsche markten iets flauwer en Zaterdag trad te Chicago eene prijsdaling in, die zich gisteren verder ontwikkelde en den prijs voor den September-termijn weder bracht op 1¼ cent lager dan eene week tevoren. Voor Juli bedroeg de verlaging 2¼ cent. Ook in Argentinië was de prijs verder gedaald. Het wil ons voorkomen, dat de vaste stemming van het midden der week niet voldoende gemotiveerd was en dat de statistische positie van tarwe, ongeacht de omstandigheid, dat de Europeesche opbrengst aan broodgraan geringer zal zijn dan in 1921, allerminst op prijsverhoging in de naaste toekomst wijst. De steeds dalende marktkoers, die de Duitse vraag naar buitenlandsche tarwe beperkt, is een verder argument voor lagere tarweprijzen, terwijl ook de volgende oogsten van het Zuidelijk halfrond er niet slecht voorstaan. Australië meldt verderen regenval en de overvloedige regen in Argentinië heeft nog geen schade veroorzaakt. De uitzaai is in verschillende districten zelfs belangrijker groter dan het vorige jaar. Rogge heeft de vaste stemming voor tarwe en maïs niet gevolgd en de prijzen in Noord-Amerika brokkelden, wegens den zeer grooten oogst in de Vereenigde Staten en de uitstekende Canadeesche vooruitzichten, geregeld af. Gisteren volgde bovendien een sterke prijsval te Chicago, zoodat de prijs daar nu 5 à 5¼ dollarcent per 56 lbs. lager is dan op 24 Juli. In den aanvang der week zette de Duitse regering tot dalende prijzen haar inkoop van Amerikaansche rogge nog voort.

De verschepingen van tarwe waren deze week zeer groot, ten gevolge van eene buitengewoon groote hoeveelheid van Noord-Amerika. Ook de aanvoeren aan de binnenlandsche markten konden, ondanks de spoorwegstaking, sterk vermeerderen door den toevloed van nieuwe wintertarwe, ofschoon de cijfers van het vorige jaar lang niet worden bereikt. Ook van maïs werd veel meer verscheept, vooral door vermeerdering van het Noord-Amerikaansche contingent.

In gerst komt onder den indruk van den zeer goeden Roemeenschen oogst reeds meer aanbod van den Donau en daar ook Noord-Amerika eene groote opbrengst heeft, konden de prijzen zich niet handhaven. Het laatste geldt ook voor haver, waarvoor tevens in Engeland de vraag teleurstellend is.

Ook lijnzaad was aanvankelijk vast, doch zeer groote Argentijnsche verschepingen en lagere termijnmarkten te Buenos Aires en Rosario brachten daarin in het einde der week eenige verandering. De belangrijke premie, die in Europa voor spoedige posities betaald wordt, wijst echter op geringe voorraden in de importlanden.

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Juli	Maïs Juli	Haver Juli	Tarwe Aug.	Maïs Aug.	Lijnzaad Aug.
29 Juli '22	110 ¹ / ₂	63	32 ¹ / ₄	12,45	8,50	20,70
22 „ '22	111 ³ / ₄	62 ¹ / ₈	32 ¹ / ₄	12,80	8,25	20,85
29 Juli 21	124 ³ / ₈	64 ¹ / ₂	36 ¹ / ₈	18,80	9,15	24,20
29 Juli '20	259 ¹ / ₂	143 ¹ / ₂	78 ¹ / ₂	23,70	9,—	24,45
29 Juli '19	223 ¹ / ₂	196 ⁵ / ₈	80 ¹ / ₂	19,30	11,50	42,40
20 Juli '14	82	56 ³ / ₈	36 ¹ / ₂	9,40	5,38	13,70

¹⁾ per Juli.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	31 Juli 1922	24 Juli 1922	1 Aug. 1921
	Tarwe*	13,50	13,50
Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	11,25	11,50	20,—
Maïs (La Plata)	212,—	200,—	248,—
Gerst (48 lb. malting) .. ²⁾	214,—	225,—	302,—
Haver (38 lb. white cl.) .. ¹⁾	10,—	10,30	14,50
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad) ¹⁾	14,30	14,50	20,25
Lijnzaad (La Plata) ... ³⁾	462,—	462,—	500,—

¹⁾ p. 100 K.G. ²⁾ p. 2000 K.G. ³⁾ per 1960 K.G.

^{*)} Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	23/29 Juli 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Overeenk. tijdvak 1921	23/29 Juli 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Overeenk. tijdvak 1921	1922	1921
Tarwe	27.306	582.610	756.899	—	26.976	12.010	609.586	768.909
Rogge	14.170	120.138	85.407	—	—	325	120.138	85.732
Boekweit	—	9.338	3.500	—	—	500	9.338	4.000
Maïs	11.313	601.135	539.651	2.796	66.999	44.407	668.134	584.058
Gerst	5.906	82.705	145.502	—	3.597	6.398	86.302	151.901
Haver	6.590	70.825	46.288	—	50	1.154	70.875	47.442
Lijnzaad	1.989	92.663	71.502	—	58.480	53.459	151.143	124.961
Lijnkoek	720	41.800	71.545	—	1.547	15.370	43.457	86.915
Tarwemeel	10	31.518	32.110	—	4.954	290	36.472	32.400
Andere meelsoorten	—	4.946	24.364	—	2.615	1.263	7.561	25.627

Nederland. Tarwe werd nu en dan op ruimere schaal gekocht dan in de vorige week, doch ook nu weer bleef de handel bijna geheel tot Noord-Amerikaansche soorten beperkt. Weliswaar is het aanbod van spoedige La Plata-tarwe maar Nederland niet groot, doch ook de vraag daarvoor is gering. Mais was in spoedige posities schaarsch en zoowel van Noord-Amerikaansche als La Plata-mais en andere ronde soorten vonden aankomende partijen tot stijgende prijzen gemakkelijk plaatsing. Dat echter de markt niet in staat is groote hoeveelheden op te nemen, ook in verband met het regenachtige weder, dat aan den groei van eigen veevoeder ten goede komt, bleek gisteren, toen de prijs van loco en stoomende Noord-Amerikaansche mais, nadat eenige partijen te Rotterdam waren aangekomen, eene gevoelige daling onderging.

Haver is flauw, met belangrijk lagere prijzen en teleurstellende binnenlandsche vraag. Op enkele dagen der week werd echter een belangrijke omzet bereikt in Noord-Amerikaansche haver van den nieuwen oogst. Gerst wordt ruimer van den Donau aangeboden en eenige zaken kwamen de laatste dagen tot stand. De consumptie-vraag blijft echter beperkt.

In lijnzaad werden hooge premies voor spoedige partijen betaald.

SUIKER.

De stand van de beetwortelvelden in Europa blijft gunstig, doch men hoopt thans vrij algemeen op warm zomerweer. Wanneer zulks spoedig intreedt mag een grootere opbrengst van de velden dan verleden jaar verwacht worden.

De zichtbare voorraden bedroegen volgens F. O. Licht:

	1922	1921	1920
	tons	tons	tons
Duitschland 1 Juni	303.760	381.163	248.148
Tsjecho-Slowakije 1 Juni .	126.470	310.207	188.551
Frankrijk 1 Juli	60.766	70.268	83.035
Holland 1 Juli	73.937	51.570	39.240
België 1 Juli	30.308	60.149	41.695
Engeland 1 Juli	384.108	417.914	455.678
Totaal in Europa ..	979.349	1.291.271	1.056.347
V. St. v. N.-Amerika 6 Juli	193.015	192.805	54.262
Cuba, alle havens, 15 Juli .	725.953	1.458.756	445.240
Totaal....	1.898.317	2.942.832	1.555.849

De suikermarkten waren over het algemeen vast gestemd, niettegenstaande de verdere ontvangsten op Cuba erop wijzen, dat men dit jaar met eenen recordoogst van 4.000.000 tons rekening moet houden. De noteering voor Spot Centrifugals bedraagt thans d.c. 5,36, terwijl de noteeringen op termijn te New York verbeterden tot d.c. 3,73 voor September; d.c. 3,87 voor December; d.c. 3,60 voor Maart en d.c. 3,73 voor Mei.

De Cuba-statistiek luidt als volgt:

	1922	1921	1920
	tons	tons	tons
Weekontvangst tot 22 Juli	65.000	22.502	37.223
Tot. ontv. 1 Jan.-22 Juli .	3.420.662	2.995.488	3.326.870
Werkende fabrieken	14	5	5
Weekexport tot 22 Juli ..	123.000	28.129	79.694
Tot. export op 22 Juli ..	2.791.741	1.559.805	2.927.277
Tot. voorraad op 22 Juli .	658.000	1.435.063	402.769

Engeland kocht nog eenige ladingen bruine Javasuiker tot oplaopende prijzen en wanneer de consumptie zoowel in Amerika als in Engeland op het tegenwoordige peil gehandhaafd blijft, kan dit tot verdere verkoopen van Javasuiker tot hogere prijzen leiden.

Op Java was dan ook de markt zeer vast en heeft de Producenten Trust verdere partijen verkocht tot f 13,— voor Superieur, f 12,— voor No. 16 en hooger en f 11½ voor Muscovados, waardoor de totale verkoopen van den Trust op ongeveer 22 miljoen picols gebracht werden. Waar ook de onafhankelijke fabrieken op Java het grootste gedeelte van hunnen oogst verkocht zullen hebben, is uit de eerste hand nog maar zeer weinig verkrijgbaar. Partijen uit de tweede hand werden afgedaan tot f 13% en f 13% voor Superieur, terwijl voor levering einde van het jaar f 14,— betaald werd. De onverkochte voorraden in de tweede hand op Java zijn groot en zal, wat de Javamarkt betreft, veel ervan afhangen hoe deze speculanten hunne inkoop kunnen financieeren. Intusschen heeft Britsch-Indië nog niet veel Javasuiker gekocht.

Aan onze markt werd de geheele week geregeld Javasuiker stoomend en op Juli-aflading verhandeld. De betaalde prijzen zijn f 24½ tot f 25,— voor Juli-aflading en tusschen f 25,— en f 26,— voor stoomende partijen, al naar gelang van de vermoedelijke aankomst der boot. De

termijnmarkt liep eenigszins op tot f 25% voor Augustus en 23% voor November/December levering.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Aug.	Londen		New York 96 p Ct. Centrifugals	
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per Juli/Aug.		Amer. Granulated c.i.f. Juli/Aug.
26 Juli '22	f 25 ⁷ / ₁₆	Sh. 58/3	Sh. 20/6	Sh. 23/10½	\$ cfr. 5,36
19 " '22	25 ¹ / ₈	57/3	20/9	23/-	5,23
26 Juli '21	28 ¹ / ₄	63/-	20/3	29/9	4,61
26 Juli '20	—	116/-	88/-	—	16,30
4 Juli '14	11 ¹⁸ / ₃₂	18/-	—	—	3,26

KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen.
(Midling Uplands).

	29 Juli '22	22 Juli '22	15 Juli '22	29 Juli '21	23 Juli '20
New York voor Midling ..	21,70 c	21,95 c	22,65 c	12,— c	40,— c
New Orleans voor Midling ..	21,50 c	21,75 c	22,50 c	11,— c	38,75 c
Liverpool voor Fy Midling	13,34 d	13,75 d	13,80 d	8,33 d	27,40 d

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen)

	1 Aug. '21 tot 31 Juli '22	Ooreenkomstige perioden	
		1920—21	1919—20
Ontvangsten Gulf-Havens..	—	—	—
" Atlant. Havens	—	—	—
Uitvoer naar Gr. Brittannië	—	—	—
" " 't Vasteland.	—	—	—
" " Japan etc...	—	—	—
Voorraden in duizendtallen	29 Juli '22	29 Juli '21	29 Juli '20
Amerik. havens.....	—	1348	765
Binnenland.....	—	1096	808
New York	—	156	36
New Orleans	—	421	228
Liverpool	827	1095	1015

Voor de opengelaten opgaven hebben wij de gegevens niet ontvangen.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons,
Manchester, d.d. 26 Juli 1922.

Prijzen van Amerikaansche katoen zijn de laatste dagen weer wat flauwer, hoofdzakelijk door gebrek aan kooplust, daar zelfs de minder goede oogstberichten geen invloed op de markt hebben gehad. Ook de arbeidsmoeilijkheden in Amerika houden elke speculatie tegen, zoodat ten gevolge van verschillende liquidaties prijzen mogal gedaald zijn, hoewel het slot weer wat vaster is, in verband met de ongunstige weerberichten. Garens ondervinden weinig belangstelling en dit zal wel niet beter worden, zoolang katoenprijzen zoo onregelmatig blijven. Door de slechte afname van katoenen goederen koopen de weverijen ook zoo weinig mogelijk, zoodat voorraden bij de Spinners toenemen en prijzen daardoor weer onregelmatig worden. De markt voor katoenaandeelen is dan ook zeer flauw en daaruit blijkt ook wel, dat het resultaat van de industrie nog verre van gunstig is. De groote markten in het Oosten koopen absoluut niets, behalve enkele kleine partijen 40er en 44er voor de ververijen en enkele fijne nummers voor Indië. De lage koers van de Deutsche mark houdt natuurlijk zaken van dit land zeer tegen, terwijl het de eigen industrie in staat stelt te concurreeren. Bovendien zijn de algemeene financieele vooruitzichten verre van bemoedigend, zoodat het vertrouwen in de markt dan ook niet groot is. Amerikaansche garens zijn vrijwel alle ½ d. goedkooper dan verleden week, terwijl Egyptische garens circa 1 d. lager zijn. Alleen goede kwaliteiten 60er twist zijn vast.

De tegenwoordige toestand van de doekmarkt is vrijwel zonder leven en over het algemeen neemt men thans weer een afwachtende houding aan. Sedert het laatste Amerikaansch Bureaubericht is er slechts heel weinig gekocht, zoowel door de fluctuaties in prijs als ook door de lage Continentale wisselkoersen. Koopers schijnen zenuwachtig te zijn en voorloopig liever de markt eens aan te zien, zoo-

dat de stemming dan ook zeer lusteloos is. Van Indië is misschien nog de meeste belangstelling en er bestaat een betere vraag naar kleine partijtjes geveerd en gedrukt goed. Van China hoort men bijna niets en bijna alle markten koopen niets anders dan kleine hoeveelheden voor spoedige levering. Prijzen blijven echter vrij vast en de drang van fabrikanten tot verkoopen is niet groot, daar deze nog vrij goed met orders bezet zijn.

19 Juli	26 Juli	Oost. koersen.	18 Juli	25 Juli
Liverpoolnoteeringen.		T.T. op Indië	1/3 2/4	1/3
F.G.F.Sakellaridis	19,75 18,25	T.T. op Hongkong	2/7	2/7
G.F. No. 1 Oomra	9,10 9,10	T.T. op Shanghai.	3/5 1/4	2/5 3/4

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdendijk).
Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
29 Juli 1922	1.852.000	15.325	2.486.000	18.900	7 ¹⁷ / ₃₂
22 „ 1922	1.812.000	15.175	2.451.000	1)	7 ¹⁶ / ₃₂
15 „ 1922	1.772.000	15.525	2.498.000	19.100	7 ¹⁵ / ₃₂
29 Juli 1921	1.345.000	12.525	2.936.000	15.000	7 ²³ / ₃₂

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
29 Juli 1922	66.000	249.000	141.000	359.000
29 Juli 1921	89.000	388.000	187.000	703.000

¹⁾ Niet genoteerd.

JAVA THEE.

(Opgave Pakhuismeesteren van de Thee.)
(Herleid tot 1/1 Kisten.)

Voorraad 30 Juni 1922	49.519
Sedert aangevoerd	25.788
	<hr/> 75.307
Sedert afgeleverd	15.252
Voorraad heden	60.055
Waarvan in de eerste hand	22.813

Amsterdam, 31 Juli 1922.

RUBBER.

De markt was deze week iets beter gestemd, doch de prijzen konden slechts weinig veranderen. Er ontstond een goede vraag speciaal voor smoked sheets en alleen voor deze soort kon de notering iets verbeteren.

In de deze week gehouden inschrijving te Amsterdam werd nagenoeg alles verkocht, terwijl ook verschillende andere partijen in den loop van de week koopers vonden.

De slotnoteeringen op de termijnmarkt zijn:

	einde voorafgaande week:	
Prima Crêpe Juli	40	40
„ „ Aug./Sept.	40 1/2	40 1/2
„ „ Oct./Dec.	41 1/2	41 1/2
Smoked Sheets Juli	40 1/2	40 1/2
„ „ Aug./Sept.	41 1/2	41
„ „ Oct./Dec.	42	41 1/2

31 Juli 1922.

COPRA.

De markt was deze week bij levendigen omzet vast gestemd. Speciaal voor stoomend is er veel vraag, en hiervoor is circa f 1/8 premie te bedingen.

De noteeringen zijn:
Java f.m.s. Copra, stoomend . . . . . f 30,—
„ „ „ Aug./Oct. afl. . . „ 29 7/8

31 Juli 1922.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Ijzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
31 Juli 1922	nom.	64.7/6	162.10/-	25.12/6	31.5/-
24 „ 1922	nom.	63.10/-	158.-/-	25.12/6	29.12/6
17 „ 1922	nom.	63.2/6	153.12/6	24.17/6	29.-/-
10 „ 1922	nom.	62.17/6	154.10/-	24.2/6	28.5/-
25 Juli 1921	nom.	70.2 6	160.17/6	23.17/6	25.15/-
20 Juli 1914	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.
GRAAN.

Data	Petrograd Londen/ R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
24 29 Juli '22	—	—	12 1/2 ²	2/9	24 6	24/6
17-22 „ '22	—	—	13 c. ²	3/-	21/9	21/9
25-30 Juli '21	—	—	6/-	6/-	45/-	45/-
26-31 Juli '20	—	—	f 28 1/2 ¹	11/-	100/-	100/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/4	1/11 1/4	12-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata Roter	Rotterdam	Gothenburg
24-29 Juli '22	6/9	11/10	14/-	15/4 1/2	5/3	7/3
17-22 „ '22	6/-	10/9	12/-	16/3	5/3	7 1/2
25-30 Juli '21	8/3	17/3	16/6	14/6	7/3	10/-
26-31 Juli '20	23/3	32/6	35/-	37/6	f 12,-	Kr. 4 1/2
Juli 1914 fr.	7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

¹⁾ Per ton stukgoed. ²⁾ Amer. cents p. 100 lbs.

INKLARINGEN.

NIEUWE WATERWEG.

Landen van herkomst	Juni 1922		Juni 1921	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	38	18.037	41	14.828
Groot-Brittannië	398	330.851	449	383.320
Duitsland	67	88.817	74	112.962
Noorwegen	42	88.202	31	54.327
Zweden	30	30.752	19	11.571
Denemarken	1	294	9	8.371
Rusland-Oostz.h.	—	—	1	362
Finland	18	11.573	4	1.717
België	22	27.784	24	33.187
Frankrijk	53	44.747	91	65.065
Spanje	40	63.658	20	25.418
Portugal	—	—	1	356
Italië	8	17909	16	27.570
Oostenr.-Hong., Griekenland..	4	7.355	1	927
Rusland-Zw. Zee	2	6.034	—	—
Roemenië, Bulg.	2	3.406	5	9.844
And. Midd. Zeeh.	22	37.757	10	16.157
Over. Wk. Afrika	10	16.094	4	6.176
Oostkust Afrika	4	15.437	—	—
Zuid Afrika	—	—	3	9.543
Voor-Indië	3	13.504	3	10.375
Achter-Indië	8	31.797	—	—
Ned. Oost-Indië	7	24.555	3	10.579
And. Aziat. hav.	14	59.374	12	48.363
Australië	1	2.435	8	23.789
Vereen. Staten	48	204.697	45	178.757
Canada	9	32.378	15	47.288
Midden-Amerika	3	9.142	—	—
Ned. West-Indië-Nederl. Antillen	1	1.230	—	—
Brazilië	2	6.427	2	3.293
Argent.,Uruguay	16	42.979	15	44.216
Chili	1	3.155	—	—
Zuid-Georgië	3	5.764	—	—
Totaal	877	1.246.144	906	1.148.361
Periode 1 Jan.—30 Juni	4.489	6.352.618	4.873	6.249.869 ¹
Nationaliteit.				
Nederlandsche	231	328.801	174	242.370
Britsche	315	408.083	393	458.707
Duitsche	102	88.168	105	66.214
Noorsche	63	100.812	40	58.249
Belgische	4	3.946	1	319
Fransche	51	71.417	76	54.931
Zweedsche	30	32.941	27	43.858
Deensche	13	27.519	19	26.375
Vereen. Staten	14	58.444	25	96.522
Andere	54	126.013	46	100.816
Totaal	877	1.246.144	906	1.148.361

¹⁾ 1913, 5.662 schepen met 6.800.551 N. R. T.
(Dirkzwager's Scheepsagentuur Maassluis.)